

ОСВІТА
ВИДАВНИЧИЙ ДІМ

Людмила Масол

Мистецтво

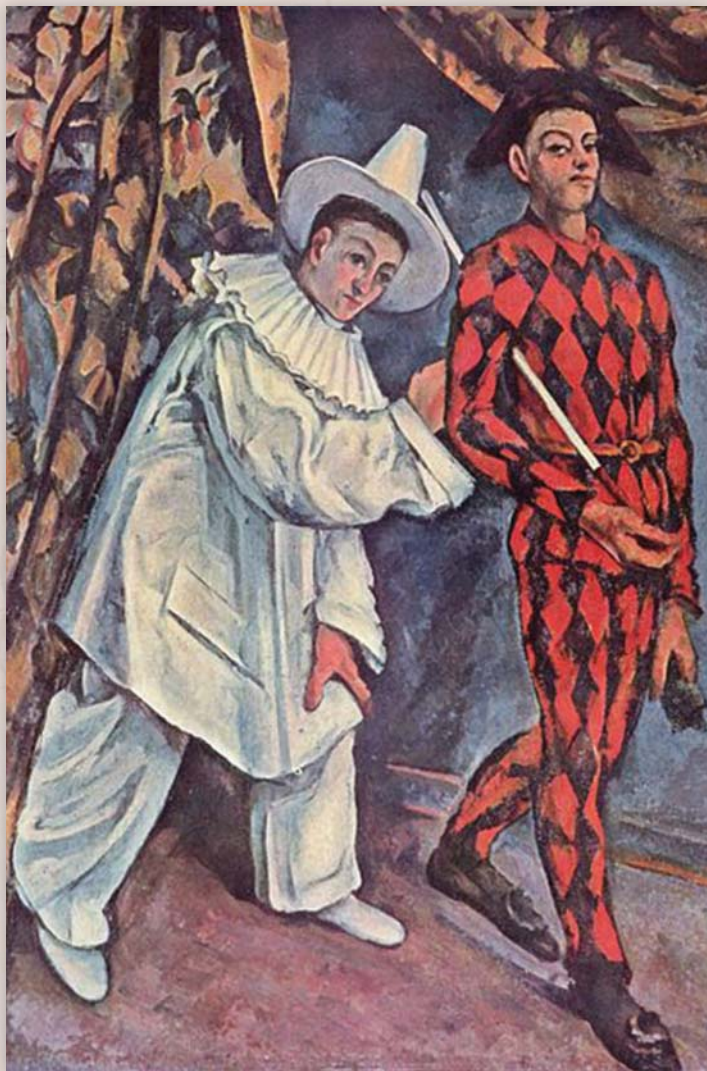
STEAM

Частина 2

5 клас

Для без-меж-них ду

Сценічні

Мистецтва

Щоб ус-піш-ни-ми нам ста-ти

Мис-те-цтво!

Людмила Масол

Мистецтво

Підручник інтегрованого курсу
для осіб з особливими освітніми потребами
(Н 54.1 — Н 54.2)

5 клас
(у 2-х частинах)

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2024

УДК 7*кл5(075.3.056.262)

МЗ1

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 № 140)*

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник розроблено за модельною навчальною програмою
«Мистецтво. 5–6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої
освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.)

Підручник відповідає психофізичним особливостям
сприймання осіб із порушенням зору
(протокол № 11 від 22.10.2024
засідання експертної комісії зі спеціальної педагогіки)

Ілюстрації та методичні малюнки **О. В. Калініченко, В. В. Садової**

Масол Л. М.

МЗ1 Мистецтво : підруч. інтегр. курсу для осіб з особ.
освіт. потребами (Н 54.1 — Н 54.2). 5 кл. (у 2-х ч.) : ч. 2 /
Л. М. Масол. — К. : Видавничий дім «Освіта», 2024. —
160 с. : іл.

ISBN 978-966-983-426-3.

УДК 7*кл5(075.3.056.262)

ISBN 978-966-983-426-3

© Масол Л. М., 2021

© Калініченко О. В., Садова В. В., художнє оформлення, 2021

© Видавничий дім «Освіта», 2024

ДЕРЖАВНИЙ ГІМН УКРАЇНИ

Музика Михайла Вербицького

Слова Павла Чубинського

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Музика і література

Пригадай, які музичні твори, пов'язані з літературою, ти слухав / слухала в початкових класах. Які з них належать до програмної музики? Як назва допомогла тобі зрозуміти музику?

Поєднання музики, поетичного слова, танцювальних рухів, театралізованої дії здавна спостерігається в народних обрядах. Пісня складається з віршів та мелодії. Спільною для цих двох видів мистецтва стає інтонація, яка надає слову емоційного забарвлення.

Музу поезії стародавні греки зображували з лірою в руках.

У вокальних і хорових творах музика емоційно посилює поетичний зміст. Відсутність слів в інструментальній музиці обмежує її зображальні можливості. Тому виникла програмна музика. Це може бути просто назва п'єси, яка наштовхує на певний образ, або розгорнутий літературний сюжет.

Ерато — муза ліричної поезії

Слухаю музику

Йоганн Штраус-син. Казки Віденського лісу.

Який танець звучить? Доповни ряд слів-характеристик музики: чарівна, фантастична, польотна, граційна...

До портретної галереї

«Король Віденського вальсу» — так велично називали австрійського композитора, диригента і скрипаля **Йоганна Штрауса-сина** (1825–1899). Він написав кілька оперет і багато маршів і танців для симфонічного оркестру. З-поміж них полька «Трік-трак», вальс «Казки Віденського лісу» тощо. У цьому творі, як у казці, передана таємнича атмосфера лісу, сповненого загадкових голосів.

Пам'ятник Й. Штраусу
(Відень, Угорщина)
(фрагмент)

Відомо, що музика здатна викликати в нашій уяві певні візуальні образи. Особливо, якщо їх підказує назва або програма. Вона спроможна надихати художників і скульпторів.

Цікаво, а чи можуть «зазвучати» фрески древнього собору?

Слухаю музику

Валерій Кікта. Концертна симфонія для арфи з оркестром «Фрески Софії Київської» (ч. 1. Орнамент, ч. 8. Скоморохи).

Розкажи про свої враження від сприймання музики. Які барви звучання тембру арфи?

Отже, між видами мистецтва існують зв'язки, які призводять до взаємодії або синтезу, до виникнення спільних тем, сюжетів, образів.

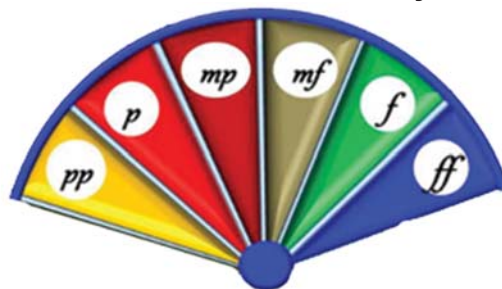

Собор Софія Київська

Музична грамота

Ти знаєш, що форте і піано позначають зміни гучності в музиці. Щоб отримати інші нюанси динаміки, застосовують слово мецо, а для поступових змін — кресцендо і дімінуендо ($\langle \rangle$).

Уяви, що такі нюанси — це відтінки кольорів, які розсвічують музику.

піаніссімо	піано	мецо-піано	мецо-форте	форте	фортіссімо
pp	p	mp	mf	f	ff
дуже тихо	тихо	помірно тихо	помірно голосно	голосно	дуже голосно

Співаю пісню

Ода пісні*

Музика О. Антоняка

Вірші А. Орел

1. На перехресті сильних почуттів,
Де ноти серця стрілися зі словом,
З глибин життя народжений мотив
Пливе на крилах музики і слова.

*Тут і далі всі приклади об'єктів мистецтва та їх фрагменти в підручнику наведено виключно з навчальною метою.

Приспів:

Пісні слава за ніжність і силу,
Хай летить понад світом вона,
В ній народної вольності крила,
України душа чарівна.

2. Струмками в річку голоси течуть,
Та без душі вони так мало значать,
А пісню ту далеко й довго чуть,
В якій сміються пристрасті і плачуть.

Приспів:

3. Тож над землею лийся, пісне, знов,
Сій між людьми краси й добра насіння,
Гнів заколисуй і неси любов
Із покоління в нові покоління.

Приспів.

Виконай пісню з інструментальним супроводом. Як ти розумієш слова про пісню: «В ній народної вольності крила, України душа чарівна».

Мистецька скарбничка

Сюїта — музичний твір з кількох самостійних частин, об'єднаних спільним художнім задумом.

Ода — урочистий вірш, що має величальний характер, виражає піднесені почуття.

Фреска (від італ. fresco — свіжий) — живопис на вологій штукатурці, одна з технік настінного малярства.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Який засіб виразності є спільним для музики та літератури?

2. Назви казкові сюжети, на які створено музику.

3. Заверши думку: «Програмна музика — це ...».

Наведи приклади програмної музики:

- твір з програмною назвою;
- музика на сюжет літературного твору;
- музичний твір на основі картинних образів.

Самостійне дослідження, медіапошук

Прочитай народну казку «Чарівна скрипка». Намалюй ілюстрацію, яка передає ідею казки.

Фантазую, експериментую, дію

Заспівай куплет «Оди пісні» зі словами та вокалізом. Порівняй, поясни різницю та зроби висновок про роль слів у вокальній музиці.

Література і візуальні образи

Як література взаємодіє з образотворчим мистецтвом? Наведи приклади з власного досвіду читання книжок. Як на тебе впливали книжкові ілюстрації?

Найтісніший зв'язок літератури з образотворчим мистецтвом виявляється у створенні книги. Адже саме художники-графіки добирають **шрифти**, створюють ілюстрації та книжкові мініатюри за літературними сюжетами. Завдяки візуальним образам до читачів краще доноситься зміст літературного твору, глибше розкривається задум автора.

До художнього оформлення книжки належать обкладинки, які поєднують ключові зображення до літературного твору та шрифти.

Ілюстрації поділяються на сторінкові й такі, що займають неповну сторінку. Заставка (ілюстрація, яка відкриває розділ тексту) і кінцівка (ілюстрація, яка завершує розділ тексту або всю книжку) можуть бути орнаментальними. Тексти нерідко прикрашаються **буквицями** (або ініціалами). Так книга стає справжнім витвором мистецтва.

Розглянь ілюстрації. Поясни, як візуальні образи допомагають розкрити основні ідеї літературних творів.

У давні часи декоративне оформлення рукописної книги вважалося високим мистецтвом. Книжки цінувалися, бо часто існували лише в одному примірнику. Їх оздоблювали орнаментами, малюнками. На книжкових мініатюрах зображували сцени з життя людей. Обкладинки книжок виготовляли зі шкіри, прикрашали золотом і сріблом.

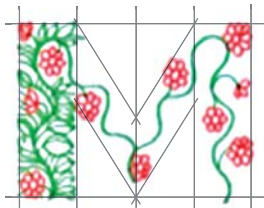
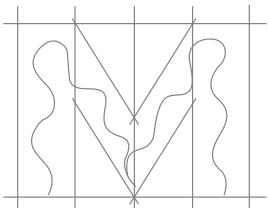
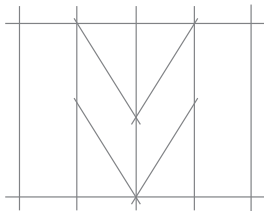
У країнах Близького та Далекого Сходу — арабів, китайців, японців — шанується витончене мистецтво каліграфії. Для письма в них існують спеціальні знаки — **ієрогліфи**. Кожний з них означає не просто літеру, а слово чи коротку оповідь, де втілені настрої та світогляд митця.

Створюю композицію

Варіант 1. Намалюй буквицю з інструментів художника або природних форм.

Варіант 2. Намалюй ініціал свого імені з рослинними або геометричними мотивами (фломастери, маркери).

Мистецька скарбничка

Заставка, кінцівка — невеликі композиції орнаментального характеру або у вигляді малюнка.

Ініціал (буквиця) — початкова художньо оформлена буква в книзі.

Мініатюра

Невелика
музична п'єса

Вид графіки —
ілюстрація
у книжці

Театральна п'єса
невеликого
розміру

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Який зв'язок між літературою та образотворчим мистецтвом? Наведи приклади.

2. Що нового й цікавого ти дізнався / дізналася про мистецтво створення книги?

3. Яка роль ілюстрацій у розкритті літературного замислу? Проаналізуй щодо цього книжки з домашньої бібліотеки.

Самостійне дослідження, медіапошук

Поясни, чому каліграфію називають «музикою для очей»? Дізнайся більше про мистецтво каліграфії.

Фантазую, експериментую, дію

Сучасні електронні вітальні листівки часто поєднують виразність слова, візуальних образів, музики. Пофантазуй і уяви, яка музика може звучати на звуковій листівці з квартетом зайчиків. Придумай власну електронну звукову листівку.

Цирк — мистецтво, сповнене радості

Пригадай циркові професії. Чим цікава професія жонглера? А фокусника-чарівника?

Циркове мистецтво виникло з первісних ігрищ та обрядів, виступів бродячих народних акторів — скоморохів.

Основою мови мистецтва цирку вважається трюк — складна для виконання та емоційна дія — видовище.

Тут поєдналися незвичайне і смішне: пантоміма й акробатика, жонглювання й еквілібристика тощо. Циркові професії часто пов'язані з ризиком, потребують виняткових здібностей. Весела музика і яскраве оформлення підсилюють вплив циркових номерів.

Людей яких циркових професій зображено? Уяви, яка музика звучить під час їхніх виступів.

Яка ж музика звучить під куполом? Їй належить важлива роль у створенні емоційної атмосфери шоу. Виставу завжди супроводжує естрадно-духовий оркестр або бігбенд. Він розміщується не в оркестровій

ямі, а на спеціальному балконі над входом на арену.

Урочисті марші звучать під час виходу артистів і параду — ходи дресирувальників із тваринами. Сміливі вершники й спритні наїзниці скачуть зазвичай під стрімкий танець галоп. У процесі виконання ризикованих трюків — повітряними гімнастами чи дресирувальниками тигрів — застосовують барабанний дріб для передачі відчуття тривожного чекання. Для фокусів мелодія повинна бути заворожуючою, фантастичною. Клоуни, щоб розсмішити глядачів, виконують веселі куплети, використовують іграшкові інструменти.

Жорж Сьора. Цирк

Слухаю музику

Юліус Фучик. Марш «Вхід гладіаторів». Густав Петер. Спомини про цирк Ренца (ксилофон, оркестр).

Марк-Андре Амлен. Цирковий галоп (Circus Galop) для механічного піаніно (квінтет «Quintessence» для 10 рук).

Порівняй прослухані твори. Який із них гумористичний? У якому звучить барабанний дріб? Диригуй марш за схемою розміру.

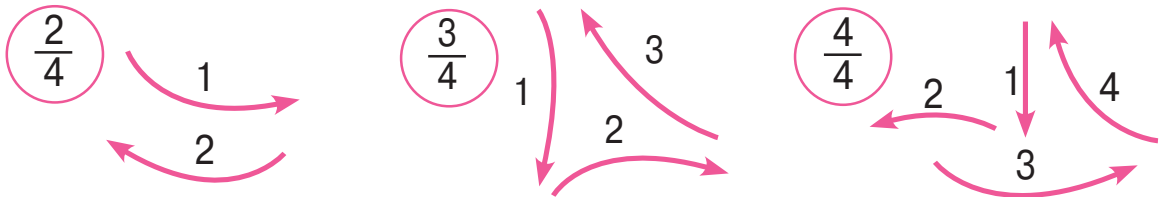
Музична грамота

Пригадай відомі тобі музичні розміри й те, як їх диригувати.

Схеми диригування

Пунктирний ритм

Співаю пісню

Цирк приїхав

Австрійська народна пісня

<p>1. Дзвенить, дзвенить сурма,
Збігається юрба
Дивитись, як на чудо,
На мавпу і верблюда.
Приспів.</p> | <p>2. Ведмеді і пінгвін,
Пітони й крокодил,
Ще лев і кенгуру
Дивують дітвору.
Приспів.</p> |
|---|--|

3. Як вийдеш на балкон —
На тебе гляне слон,
І він не байдикує —
під музику танцює.

Приспів.

Приспів:

Ось цирк приїхав! Цирк приїхав!
Він вітає всіх!
Там буде слон! Там буде лев!
А ще розваги й сміх!
Ось цирк приїхав! Цирк приїхав!
Всі у цирк ідуть!
Такого дива більш ніде ніколи не знайдуть!

4. Під куполом гімнаст
Злітає раз у раз.
А клоун сіє сміх!
Приїхав цирк до всіх!

Приспів.

Створюю композицію

Варіант 1. Гра «Музична естафета». За бажанням імпровізуй слова пісні репом у групах (кожний / кожна виконує по фразі).

Варіант 2. Вивчи пісню про цирк (Circus song) англійською мовою.

Нова сторінка літопису циркового мистецтва — технічні атракціони: вертикальні мотогонки під куполом, цирк на льоду чи на воді, що приворожує незвичною красою і віртуозною технікою.

Віртуальна екскурсія

Старовинне мистецтво цирку нині шукає нові форми художнього вираження. У грандіозних феєричних шоу міжнародного Цирку дю Солей (Цирк Сонця) беруть участь кілька тисяч акторів та акторок різних циркових професій із різних куточків світу. Усі вистави мають свій сюжет, до них спеціально пишуть музику.

Цирк дю Солей

Мистецька скарбничка

Еквілібристика — жанр циркового мистецтва, складні акробатичні вправи на утримання рівноваги на кулі, канаті.

Трюк — ефектний, складний і майстерно виконаний прийом, один із головних засобів виразності у цирковому мистецтві.

Цирк (з лат. — коло) — вид сценічного мистецтва, розважальна вистава на манежі, а також будинок, де вона відбувається.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які види мистецтва входять до циркової вистави? Доведи, що це синтез мистецтв.

2. Яку роль відіграє музика в цирку? Який оркестр її виконує?

3. Поясни, у чому полягають особливості професій циркових акторів. Які здібності, риси характеру для цього потрібні?

Самостійне дослідження, медіапошук

Переглянь кінофільм «Цирк» із золотої колекції німого кіно, у якому знаменитий комік Чарлі Чаплін виступив як режисер, актор, продюсер, автор сценарію і композитор. Вислови своє ставлення до маленького героя — циркового бродяги.

Поміркуй, чому в багатьох країнах екологи домоглися заборони використовувати диких тварин для дресирування.

Фантазую, експериментую, дію

Добери музичні твори, які відповідатимуть цирковим номерам: «Витівки фокусника», «Парад тигрів», «Клоун-сурмач», «Джигіти на арені», «Дует пуделів-акробатів», «Космічні гімнасти під куполом» (галоп, коліскова, марш, вальс, полька, гумореска тощо). Поясни свій вибір.

Цирк в архітектурі та живописі

Що тебе здивувало в архітектурі цирку? Що незвичного у формі даху, в інтер'єрі приміщення? Які картини та фільми про цирк ти вже бачив / бачила?

Цирком називається не тільки розважальна вистава, а й сама архітектурна будівля, зазвичай округлої форми, завершена куполом. Саме під куполом ми можемо спостерігати виступи повітряних гімнастів та гімнасток. Споруда може бути стаціонарною або пересувною — **шапіто**. Шатер, спеціально розгорнутий на час гастролей циркової трупи, після її від'їзду розбирається.

Циркові номери виконуються на круглій площадці — **арені** або манежі. Її діаметр у всіх циркух світу становить 13 метрів, незалежно від розмірів споруди. Манеж відділяється від глядацьких місць жорстким бар'єром. Місця

Архітектурні споруди цирків:
1 — у Парижі (Франція);
2 — у Києві (Україна)

для глядачів розташовані **амфітеатром** — сходами, що поступово підіймаються навколо арени.

Розглянь на ілюстраціях будівлі цирку. Що їх об'єднує? Проаналізуй і поясни схему циркового залу.

Віртуальна екскурсія

Слово «цирк» походить із часів Стародавнього Риму, де було аж сім цирків. Для змагання з їзди на колісницях було побудовано споруду з амфітеатром, але без даху. У споруді знаменитого Колізею, де проводилися бої гладіаторів і єдиноборства з хижими звірами, проглядається конструкція сучасного цирку.

Колізей — символ Риму

Художник у цирку — це учасник творчого колективу постановників, який за допомогою засобів візуальних мистецтв втілює зоровий образ вистави відповідно до режисерського задуму. Він розробляє світлову та колірну партитуру вистави, ескізи костюмів і реквізиту, пропонує ідеї для виразного оформлення килимів і бар'єрних доріжок, афіш, запрошень, квитків тощо.

Цирк широко відображено в образотворчому мистецтві. Виступи циркових акторів та акторок

із найдавніших часів приваблювали художників та скульпторів, які показували гармонію та досконалість людського тіла, передавали динаміку рухів акробатів, жонглерів, гімнастів.

Найвидатніший художник ХХ століття Пабло Пікассо, захоплюючись мистецтвом цирку, присвятив серію картин, персонажами яких стали клоуни, атлети, акробати, танцівниці. Вони зображені не на арені під час блискучих виступів, а у побутових сценах.

Канадський композитор Гаррі Сомерс створив сюїту з музики до документального фільму про іспанського художника.

Пабло Пікассо. Акробат і молодий Арлекін

Слухаю музику

Гаррі Сомерс. «Пікассо-сюїта», ч. 3. Цирк.

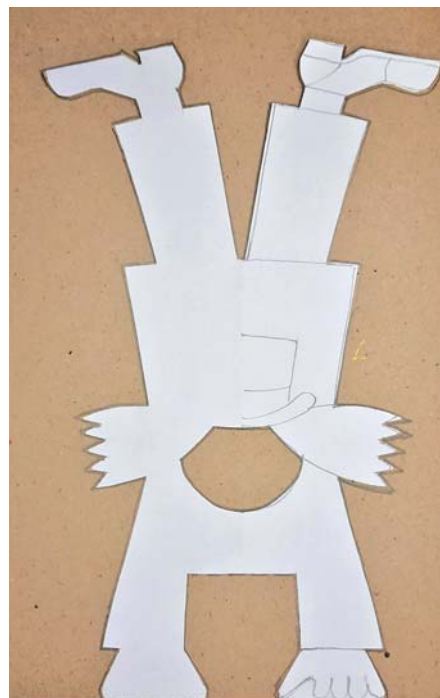
Цирк дарує людям радість. Улюбленцем глядачів стає клоун, не завжди веселий, але завжди смішний і добрий. Цей чарівник здатний не лише з легкістю запалити зірки під куполом цирку,

а й вогники доброти й дружби у людських серцях. Він може грати різні ролі: пекаря, музиканта тощо. Зазвичай актор-клоун одягнутий у строкатий костюм, величезного розміру взуття, у нього кумедний капелюх, гротескний (сильно перебільшений) макіяж і штучний ніс у вигляді кольорової кульки.

Створюю композицію

Варіант 1. Виготов фоторамку «Клоун-акробат» (кольоровий папір, картон, фломастери).

Варіант 2. Виготов фоторамку «Клоун-музикант» (гуаш).

Мистецька скарбничка

Амфітеатр (з грец. — навколо театру) — місце для глядачів, розташоване напівколом із поступовим підвищенням.

Арена — круглий майданчик з бар'єром у цирку.

Купол (від лат. — бочечка) — покрівля архітектурних споруд.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які архітектурні особливості споруди цирку?
2. Поміркуй і поясни, чому цирк зазвичай має високий купол.
3. Узагальни й систематизуй різновиди циркового мистецтва у вигляді схеми, таблиці чи ментальної карти.

Самостійне дослідження, медіапошук

Дізнайся більше про секрети еквілібристики чи фокусів ілюзіоністів. За бажанням створи лепбук «Цирк», де будуть розділи «Картини», «Музичні твори», «Фільми».

Фантазую, експериментую, дію

Мистецький проєкт «Цирк» (групова або спільна робота). Орієнтовні теми: «Цирк-Шапіто», «Цирк-вар'єте», «Цирк на воді», «Цирк на льоду», «Архітектура цирку», «Циркові професії».

Театр відчиняє двері

Чи любиш ти театр? У якому театрі тобі довелося побувати? Пригадай, які персонажі діяли у виставі. Що тобі запам'яталося?

Театри: 1 — ляльковий;
2 — драматичний

Театр — це мистецтво акторської гри, яка є важливою складовою палітри сценічних засобів виразності. Цілі покоління акторів та акторок створювали на сцені особливу мову театру, шукаючи інтонації, манеру декламації, виразні жести, пози й рухи. Своєю майстерністю перетворення вони примушують нас переживати різноманітні емоції та почуття. Завдяки театру можна здійснити захоплюючі подорожі у різні епохи.

Розрізняють драматичний, ляльковий, музичний театри, а також театр пантоміми.

У драматичному театрі на сцену виходять актори та акторки, щоб

розповісти про життя героїв, яких вони зображують. Діючими особами лялькового театру є ляльки, якими керують актори-ляльководи. У музичному театрі сюжет розкривається мовою інструментальної музики, співу і танцю.

У пантомімі актори використовують не слова, а виразні рухи, жести й міміку. Виступ міма зазвичай супроводжується музикою, що підсилює емоційне сприйняття образу.

Гра-пантоміма «Відгадай персонажа». Перетворись на міма і зімпровізуй німу сценку, зміст якої треба розшифрувати глядачам.

Театральна грамота

Тобі вже відомі такі слова, як спектакль, актор, сцена, декорація тощо. Pozнайомся детальніше з іншими складовими театральної мови.

Міміка (з грец. — наслідування) — це вираз обличчя, рухи м'язів, що є однією з форм прояву емоцій. Майстерність актора проявляється в умінні мімікою передавати емоційний стан, притаманний конкретному образу. Не випадково з мімічного зображення посмішки виник смайлик (з англ. — посмішка) 😊 та його численні друзі, без яких сьогодні важко уявити інтернет-спілкування.

Жестикуляція (рухи рук) — також суттєвий елемент театральної мови. Акторські жести мають бути пластичними, рухливими. Гармонійна жестикуляція підсилює вплив слів актора, спрямовує увагу глядачів. Жест здатний передавати інформацію і виражати емоції: гнів — кулак, сумнів — розведені руки тощо. Жести використовують і наші улюблені смайлики.

Визнач за мімікою і жестами, що означають ці повідомлення. Пофантазуй і придумай свій смайлик із виразною мімікою і жестами.

Коли і де виник театр? Ще давні греки вперше побудували театральну споруду в Афінах. Спочатку виникла сцена, навколо якої на пагорбі розміщувалися глядачі. Невдовзі для них півколом у скелі висікли лавки. Актори-чоловіки грали в масках, які глядачі могли розгледіти навіть здалеку. Маска відображала настрій, почуття та емоції героя (веселий чи сумний, добрий або злий). Гру акторів супроводжував хор. Відтак маска з тих далеких часів стала головним атрибутом театру. Греки завжди зображували з масками Мельпомену — музу трагедії і Талію — музу комедії.

Після тривалого занепаду мистецтво театру відродилося в Італії у формі **комедії дель арте** або **комедії масок**. Тут ролі назавжди закріплювалися за кожним актором. Популярності в усій Європі набули сумний паяц П'єро в незграбному білому балахоні з довгими рукавами й пишним комірцем жабо, спритний балагур Арлекін в яскравому костюмі й смішному капелюсі та його кохана Коломбіна — простувата, але підприємлива служниця.

1 — Поль Сезанн. П'єро і Арлекін;
2 — Арлекін (бронза);
3 — Коломбіна (порцеляна)

Схарактеризуй театральних персонажів, зображених у живописі та скульптурі. Зверни увагу на рухи, жести, костюми.

Гра «Озвуч картину» («П'єро і Арлекін») або імпровізація пантоміми (діалог).

До портретної галереї

Роберт Шуман (1810–1856) — видатний німецький композитор-романтик, піаніст і диригент — народився у передмісті Бонну. З юності він захоплювався музикою та літературою. У спадщині митця переважають вокальні та фортепіанні твори, зокрема для дітей. Його музичні образи нерідко навіяні літературою.

Великий фортепіанний цикл Р. Шумана «Карнавал» є зразком програмної музики, сповненої театральності, адже у коротких п'єсах (епізодах) розкривається портретна галерея персонажів комедії дель арте та сучасників композитора.

Слухаю музику

Роберт Шуман. «П'єро», «Арлекін», «Панталоне і Коломбіна».

Схарактеризуй музичні образи відомих театральних персонажів. Порівняй з їхніми живописними й скульптурними портретами.

Мистецька скарбничка

Пантоміма (з грец. — наслідування) — вид сценічного мистецтва, в якому зміст передається за допомогою жестів та міміки.

Сторителінг (англ. story — історія, telling — розповідати) — це мистецтво розповідати історії з метою навчання.

Театр (з грец. — місце для огляду, видовищ) — вид мистецтва, основою якого є сценічна дія, виступ акторів; також споруда для театральних постановок.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Де і коли виник театр? Які види мистецтва складають театральний синтез?
2. Які є види театрів? Схарактеризуй їх особливості.
3. Назви риси персонажів комедії дель арте, які стали типовими образами-масками. Які притаманні тобі?
4. Поясни, чому символом театру є дві маски.

Самостійне дослідження, медіапошук

Подивись балет на музику Роберта Шумана «Карнавал». Упізнай музичні портрети, прослухані на уроці.

Фантазую, експериментую, дію

Виконай вправу для розвитку міміки: зобрази емоцію, і повтори їх кілька разів. У наступній вправі додай відповідні жести: «подив» — підними брови, «радість» — лагідно посміхнись, «насолода» — посміхнись і примружся, «страх» — розшир очі, «жах» — сильно зажмурся.

Театральна афіша повідомляє

Поміркуй, де можна знайти інформацію про репертуар театрів.

Раніше театр починався з афіші, яку створював художник. Саме з неї ми можемо заздалегідь отримати інформацію про твір і його автора, назву й адресу театру, дату і час вистави. З афіші, а ще детальніше з програмки або буклета, ми можемо дізнатися про

всіх, хто готував спектакль: режисера, художника-постановника, композитора, звукорежисера, дійових осіб і виконавців. Афіші, як і будь-які твори друкованої графіки, створюють художники, а тиражуються вони у друкарні. Афіша, програмка і буклет, що зазвичай гарно ілюстровані, — це своєрідні путівники по театру.

Афіша — це різновид мистецтва плаката. Вона покликана привертати увагу глядача і бути зрозумілою з великої відстані.

Головним засобом виразності в афіші є композиція. Вона має бути чіткою, лаконічною, виразною. Для цього художник узагальнює, тобто спрощує зображувані образи. Текст повинен бути стислим і гармонійно поєднуватися із зображенням, шрифт — відповідати змісту і легко читатися. Кольорова гама має посилювати виразність афіші.

Які елементи композиції афіші привертають увагу?
Як досягається гармонія тексту і візуальних образів?

Театральна грамота

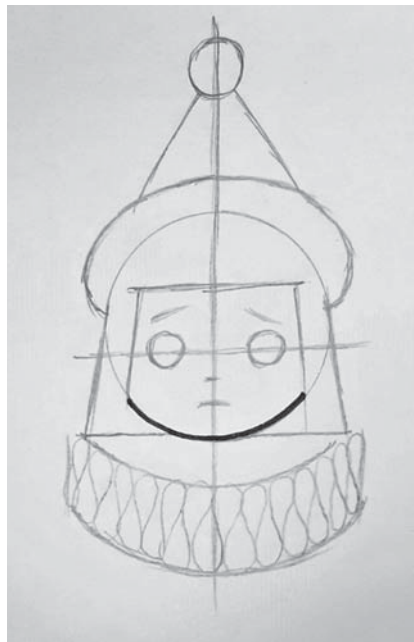
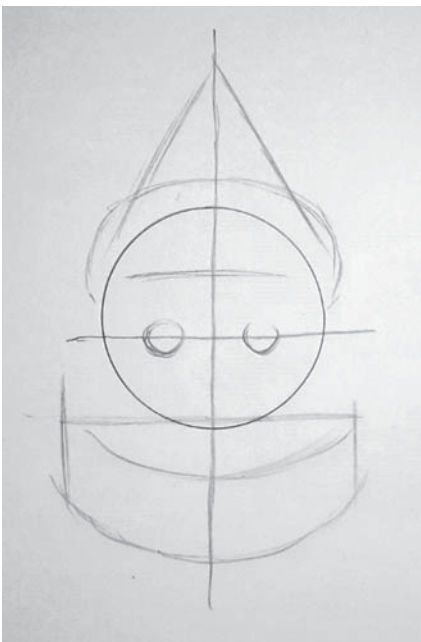
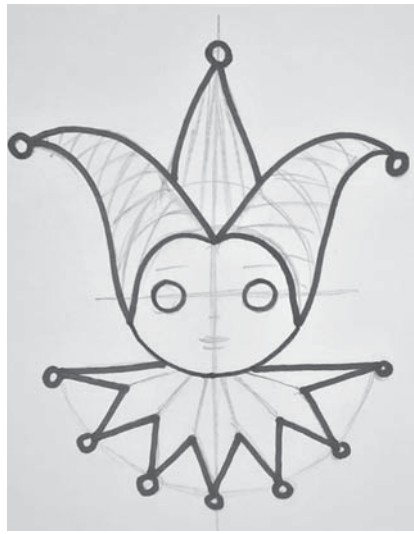
Театральний художник, окрім афіші, декорацій і друкованої продукції, відповідає за грим — різновид театального макіяжу. Він може бути подібним до реального персонажа, умовним, як маска, чи перебільшеним. Грим намальований («сльози» на щоках) — живописний, а з приклеєними штучними вусами і бородою — об'ємний.

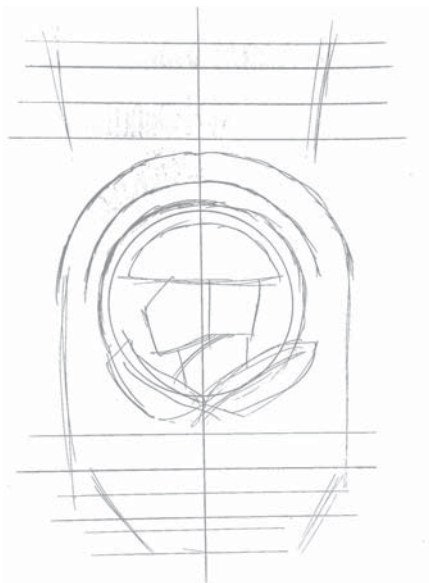
Прокоментуй образи, створені аквагримом (фарба, що легко змивається).

Створюю композицію

Варіант 1. Перетворіть два смайлики на театральних персонажів — веселого Арлекіна і сумного П'єро (фломастери).

Варіант 2. Створи афішу до вистави «Пригоди барона Мюнхгаузена».

Мистецькі поради

- Пофантазуй і придумай ідею афіші до вистави про барона Мюнхгаузена — винахідника, дотепника.
- Продумай лаконічну і виразну композицію, в якій гармонійно розташуй текст та ілюстрації.
- Вибери шрифт, який буде сприйматися гармонійно з образом персонажа.
- Щоб афіша привертала увагу, застосуй яскраву кольорову гаму, притаманну плакату, використай кольоровий контраст.
- Продумай додатково, як можна видозмінювати афішу, щоб пристосувати її до соцмереж, де можна швидко розповсюджувати рекламу вистави.

Мистецька скарбничка

Афіша (з фр. — оголошення, прибите до стіни) — вид реклами, оголошення про театральну та циркову виставу або концерт.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Яка роль афіші, програмки, буклета в популяризації мистецтва театру, музики, літератури, кіно?

2. Схарактеризуй особливості афіші як різновиду плаката.

3. Знайди в інтернеті афіші спектаклів про барона Мюнхгаузена. Чи всі вони відповідають вимогам до плакатної композиції? Яка з них тебе зацікавила? Яку ти вважаєш найоригінальнішою рекламою твору літератури? Що ти хотів би / хотіла б змінити у поданих зразках афіш?

Самостійне дослідження, медіапошук

Досліди репертуар театрів. Де можна переглянути виставу про барона Мюнхгаузена? За бажанням подивись мультфільм, кінофільм чи мюзикл про цього героя.

Фантазую, експериментую, дію

Вибери тему або придумай власну історію для родинного театру пантоміми, до якого запроси батьків або родичів чи знайомих у ролі глядачів. Добери відповідну музику. Імпровізуючи, розіграй разом вибраний сюжет.

Ляльковий театр

Пригадай, які спектаклі театру ляльок тобі доводилося дивитися. Чи привернула твою увагу споруда театру? Яка музика лунала під час вистави?

Театр ляльок — це унікальний вид мистецтва, де актори / акторки і ляльки разом створюють на сцені неповторні історії. Ляльки-актори зазвичай рухаються по сцені завдяки вмілим діям акторів-ляльководів, а іноді й за допомогою спеціальних пристроїв. Лялька здатна викликати у глядачів не менше захоплюючих емоцій, ніж професійний актор. Якщо її повертати в різні боки під час розмови, то здається, що вона не лише сама розмовляє, а й посміхається чи плаче, навіть гнівається.

Знайомство із сучасним театром ляльок починається зі споруди театру.

Київський академічний ляльковий театр

Мюнхенський театр маріонеток у Німеччині на початку ХХ ст. став першим стаціонарним ляльковим театром для дітей у Європі.

Найстаріший в Україні Київський ляльковий театр побудовано в затишному куточку центру столиці. Зовні він нагадує казковий палац. Прилегла територія також оформлена, як справжнє казкове містечко: фонтан, скульптури героїв та героїнь казок.

Співаю пісню

Дитинства світ

Музика О. Янушкевич

Вірші Н. Погребняк

1. Нас з дитинства світ казковий

Знов у гості кличе всіх.

По доріжці веселковій йде, де лунає дружньо сміх.

Де на кульках кольорових лине в небо дітвора,

Бо країна ця чудова — світ любові і добра.

Приспів:

Дитинства світ, чарівний світ,

Це світ рожевих, добрих мрій.

Це до зірок швидкий політ,

Віночок сонячних надій.

Це світ добра, це літній луг,

Це я, це ти, мій найдорожчий друг.

2. Тут і гноми, і чаклунки у країні цій живуть,
І різдвяні подарунки під ялинками нас ждуть.
Тут навкруг лунає дзвінко
Дивних птахів ніжний спів.
Біля кожного будинку є крамниця добрих див.
Приспів.

Пригадай, що ти вже знаєш про вертеп. Що у ньому незвичного?

У двоповерховій скрині вертепу ставилися релігійні та світські вистави. Різдвяну драму під спів колядок показували на другому — «небесному» поверсі, а на першому — «земному» грали сатиричні інтермедії. Ці побутові сценки супроводжувалися піснями й танцями, музикою троїстих музик. Наприклад, під час виходу поляка звучав краков'як, а сміливий козак-запорожець — найвища лялька — з'являвся на сцені під гопак. Із часом лялькову виставу поєднали з грою акторів. Так виник і «живий» вертеп.

Ляльковий театр вертеп із експозиції
Державного музею театрального,
музичного та кіномистецтва України

Віртуальна екскурсія

Самобутня дерев'яна скриня, де відбувається вертепна дія, має цікаву конструкцію. Вертепні ляльки кріпилися на паличках, і актори водили їх по сцені через спеціальні прорізи у скрині.

Київський театр запрошує детально ознайомитися з вертепною скринєю і вертепними ляльками у доповненій реальності.

Батьківщиною лялькового театру нерідко називають Італію. Уславленим на весь світ комічним персонажем італійського лялькового театру став Пульчинелла. Його ім'я пояснюють по-різному, проте більшість схиляється до того, що воно походить від італійського слова пульчино — півник. Зі сцени лялькового театру народний улюбленець Пульчинелла потрапив у комедію дель арте. Чорну маску з величезним носом глядачі впізнавали одразу.

Лялькові «брати» Пульчинелли виникли в різних країнах. У Франції ця лялька перетворилася на Полішинеля. В Англії —

Пульчинелла

вона стала містером Панчем із великим, як гачок, носом; на сцені цей веселун і забіяка виступав у парі з дружиною Джуді.

Характер веселої французької ляльки яскраво змальовано у музичному портреті.

Слухаю музику

Ейтор Вілла-Лобос. Полішинель

Полішинель

Схарактеризуй музику Полішинеля. Поцікався, які композитори також створювали цей образ.

У ляльковому театрі завжди цінувалися гострий гумор, дотепність, імпровізація. Вислови комічних лялькових персонажів нерідко ставали приказками, а вони самі — дійовими особами інших творів мистецтва: пісень, балетів, літературних казок, мультфільмів.

Часто завдяки акторській вдачі та всенародній шані вони стають справжніми національними героями. Наприклад, чеського Кашпарека уславили в пам'ятнику з білого мармуру разом із його творцем — майстром-лялькарем.

Мистецька скарбничка

Вертеп («печера») — український народний театр, у якому вистави розігрувалися у великій дерев'яній скриньці ляльками на паличках.

Інтермедія — сатирична сценка, яка розігрується між діями вистави зазвичай на побутові теми.

Театр ляльок — вид театрального мистецтва, де актори-ляльководи керують ляльками.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Що нового і цікавого ти дізнався / дізналася про театр ляльок?
2. Назви лялькових персонажів із родоводу італійського Пульчинелли.
3. Розкажи про особливості українського лялькового театру вертеп. Яка музика супроводжує вистави вертепу?

Самостійне дослідження, медіапошук

З'ясуй, що означає відомий вираз «секрет Полішинеля».

Фантазую, експериментую, дію

Створи сторителінг за картиною Сергія Івченка «Лялькова вистава».

Мистецтво створення ляльки

Які ляльки виступають у ляльковому театрі? Як вони рухаються?

Вистава театру ляльок — це копітка робота багатьох людей. Письменники пишуть п'єси, сценаристи готують сценарії за літературними творами, художники малюють декорації, композитори створюють музику, актори вживаються в ролі. Але чи не найскладніша робота у майстрів та майстринь, які виготовляють ляльок. Без їхньої творчості вистава не відбудеться.

Існують кілька різновидів лялькових театрів і ляльок, які відрізняються за розмірами, виглядом, способами керування.

Театр горішніх ляльок. Актори-ляльководи керують такими ляльками, перебуваючи за ширмою. До них належать пальчикові, рукавичні та тростинні ляльки.

Пальчикові ляльки

Рукавичні ляльки актор одягає на руку, як рукавичку, а пальчикові — відповідно на пальці. Звідси й походять їхні назви.

Рукавичні ляльки

Тростинні ляльки отримали свою назву від тростинок, які прикріплені до голови й рук ляльки для керування їхніми рухами. Такі ляльки показуються з-за ширми й управляються безпосередньо рукою ляльководи, на яку надягають чохол. Тростини можуть бути відкриті для глядача або замасковані в складках одягу ляльки (у її широких рукавах або накинутому на плечі плащі).

Театр низових ляльок. Найпростіший і водночас оригінальний винахід італійців — планшетні ляльки. Вони розміщуються на дерев'яній підставці — планшеті.

Набагато складнішою є маріонетка. Нею керують зверху за допомогою ниток або металевих дротів, які прикріплені до спеціального дерев'яного пристрою

(коромисла) й до голови, рук та ніг ляльки. Актор повертає коромисло однією рукою, а другою перебирає нитки, щоб ляльки рухалися.

Театр серединних ляльок. Актор перебуває всередині великої об'ємної ляльки з бутафорською головою, тому глядачі / глядачки його / її не бачать.

Раніше такі ляльки-велетні виступали разом із цирковими акторами на ярмарках, пересувалися на ходулях вулицями. Сьогодні «живих ляльок» можна зустріти на вулицях і площах міст: вони «працюють» у рекламі.

Віртуальна екскурсія

У Харківському ляльковому театрі існує музей ляльок. У вітринах «відпочивають» ляльки-актори, які раніше виступали у виставах.

Ознайомся ближче з репертуаром цього унікального театру, завітай на його сайт.

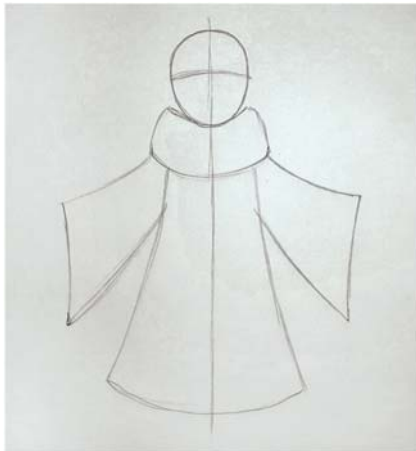
Маріонетка

Серединна лялька

Створюю композицію

Варіант 1. Розроби ескізи театральних ляльок Арлекіна й П'єро.

Варіант 2. Групова робота. Виготовте театральних ляльок із різних матеріалів (тканина, картон, хутро, нитки, стрічки, ґудзики тощо). Передайте характери персонажів. «Оживіть» ляльок рухами й діалогами (пам'ятайте правило ляльководи: коли лялька розмовляє, вона рухається). Проведіть конкурс на кращу ляльку.

Мистецькі поради

Маріонетка (від іт. імені Маріон) — театральна лялька, якій надають руху нитками, металевими дротами.

Реквізит (від лат. *requisitum* — необхідне) — назва предмета, необхідного для вистави в театрі, цирку, в кінозйомці.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які бувають види лялькового театру?
2. Чим відрізняються рукавичні та тростинні ляльки від маріонеток? До якого виду належать персонажі, з якими грається хлопчик на картині?
3. Проведи разом із однокласниками та однокласницями дискусію на тему «Чому стародавнє мистецтво театру ляльок не втрачає популярності в епоху комп'ютерів?».

Самостійне дослідження, медіапошук

Віднайди твори літератури, музики, живопису, графіки, кіномистецтва, присвячені ляльковому театру, або такі, в яких зображено його персонажів.

Фантазую, експериментую, дію

Поміркуй, у чому полягає складність професії майстра-лялькаря.

На оперній сцені

Яку оперу ти слухав / слухала в театрі або в інтернеті?
Чим оперна вистава відрізняється від спектаклю в драматичному театрі?

Афіша до опери
«Запорожець за Дунаєм»

Опера — музичний жанр, в якому поєдналися драматичне мистецтво, вокальна та інструментальна музика, танці й пантоміма, живописні декорації та костюми.

Композитор або композиторка пише оперу на певний сюжет, нерідко взятий з літератури. Словесний текст опери — **лібрето**. Проте головною «героїнею» оперного синтезу є музика.

Увертюра — симфонічний вступ, який вводить слухача в загальну емоційну атмосферу вистави, знайомить із головними музичними темами.

Оперні співаки та співачки виконують арії, в яких розкриваються характери героїв та героїнь, їхні почуття, мрії, бажання. Під час виконання арії музика «малює» портрет героя / героїні. В оперній виставі діючі особи співають не тільки соло, а й об'єднуються в ансамблі.

Важливою дійовою особою оперної вистави є хор, який має велике значення в розвитку дії, він часто звучить у масових сценах фіналу.

Увертюра, **арії** та **речитативи**, ансамблі й хори, а інколи й балетні чи оркестрові епізоди — основні складники опери. Підготовку оперної вистави здійснюють режисер, диригент, хормейстер і балетмейстер.

«Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемовського — яскравий зразок опери. Дія відбувається в часи Запорозької Січі. У творі втілено тему любові до Батьківщини й туги за рідним краєм на чужині. Сюжет побудовано навколо двох ліній — ліричної та комічної.

Перша розкривається у характеристиках закоханих Оксани й Андрія, які мріють таємно втекти з турецького полону. У створенні цих образів переважають пісенні інтонації, споріднені з українським фольклором. Комічні образи козака Карася та його дружини Одарки мають інше забарвлення. Вони пройняті народним гумором, інтонаціями й ритмами, характерними для жартівливих народних пісень. Східний колорит відчувається у сценах свята, що відбувається у палаці султана. Музичні номери в опері чергуються із розмовними діалогами, інколи речитативами, є танцювальні сцени (гопак, козачок тощо).

Сцена з опери «Запорожець за Дунаєм»

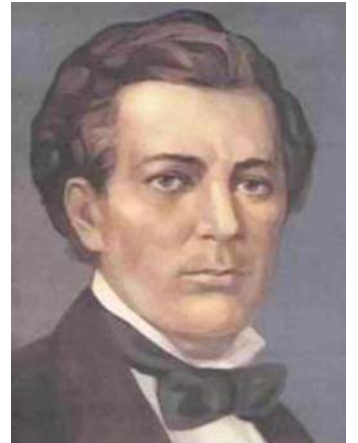
Слухаю музику

Семен Гулак-Артемівський. Опера «Запорожець за Дунаєм» (романс Оксани, арія Карася, фінальний хор).

Чим відрізняються музичні образи ліричних і комічних персонажів?

До портретної галереї

Семен Гулак-Артемівський (1813–1873) — український композитор, оперний співак (бас, баритон). Він товаришував із Тарасом Шевченком, якому присвятив пісню «Стоїть явір над водою».

Головне досягнення композитора — створення лірико-комічної опери «Запорожець за Дунаєм». Ця перша опера, написана українською мовою, набула популярності і стала музичною класикою.

Мистецька скарбничка

Арія — сольний номер героя або героїні в опері.

Лібрето — книжечка зі змістом опери, балету.

Опера — музично-драматичний жанр, який ґрунтується на синтезі музики, слова та дії.

Увертюра — інструментальний вступ до вистави.

Речитатив — вид вокальної музики, яка інтонаційно та ритмічно відтворює розмовну мову.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які види мистецтва складають оперний синтез?
2. Поясни роль оркестру і хору в оперній виставі.
3. Розкажи про значення опери «Запорожець за Дунаєм» для української культури.

Самостійне дослідження, медіапошук

Переглянь фільм-оперу «Запорожець за Дунаєм» (2007). Поміркуй, чому понад 150 років ця музика не старіє.

Фантазую, експериментую, дію

Зімпровізуй жартівливий фрагмент пісні Карася з опери «Запорожець за Дунаєм» (речитатив або реп).

Споруди та інтер'єри театрів

Які театри привертали твою увагу красою своїх будівель? До якої архітектури — старовинної чи сучасної — вони належать?

Споруди кращих у світі оперних театрів — шедеври архітектури, а також неперевершені зразки декоративного оформлювального мистецтва. Серед найдавніших варто пригадати легендарний італійський театр Ла Скала в Мілані та величний Гранд-Опера в Парижі. Своєрідною візитівкою сучасної культури далекої Австралії став оперний театр у Сіднеї. До пам'яток архітектури належать і українські театри опери та балету: Київський, Львівський, Одеський.

Театр Гранд-Опера (Париж, Франція)

Сіднейський оперний театр (Австралія)

Проектуючи театральну споруду, архітектор має враховувати її призначення, адже це визначає величину і форму конструкції, її декоративне оздоблення. Тому театри світу, зокрема оперні, вражають красою і оригінальністю своїх екстер'єрів та інтер'єрів. Внутрішній простір давніх театрів — парадні сходи, затишні фое, ложі, стелю — прикрашали розписами, ліпниною з позолотою, кришталевими люстрами й розкішними дзеркалами. Шляхетності додавав оксамит крісел, художнє оформлення завіси. Усе це створює особливу урочисту атмосферу зустрічі глядача з театром і налаштовує на те, щоб насолоджуватися музикою.

Порівняй екстер'єри та інтер'єри театрів минулого і сучасності. Які елементи художнього оформлення застосовано? Зверни увагу на форми глядацької зали. Поміркуй, чому архітектори застосовують саме таку конструкцію.

Віртуальна екскурсія

Віденська опера (1869) — найвизначніший музичний театр світу. Завдяки йому австрійське місто перетворилося на музичну столицю Європи. Монументальна споруда вражає розкішшю оформлення екстер'єрів та інтер'єрів. Фасад прикрашений п'ятьма бронзовими скульптурами, встановленими під арками. Вони алегорично зображають Героїзм, Драму, Фантазію, Гумор і Любов. У фое розміщено скульптури відомих композиторів. Стіни й стеля декоровані розписом, ліпним орнаментом, позолотою.

Саме тут, у театрі, був започаткований знаменитий на весь світ щорічний Віденський бал, який занесений до списку шедеврів культурної спадщини ЮНЕСКО. Нині подібні бали відбуваються в інших столицях Європи, зокрема в Києві. Існує навіть особливий бальний протокол, згідно з яким Віденський бал мають відкривати молоді пари дебютантів, а завершуватися він повинен під ранок урочистим закриттям.

Українські театри звісно краще за можливості відвідати офлайн. Готуючись до такої екскурсії, варто детальніше ознайомитися з театральної абеткою.

Театральна грамота

Усі театри мають **глядацьку залу**, яка зазвичай відокремлена від виконавців аркою — **авансценою** (відкритою частиною сцени перед завісою). У центрі — **партер** (1), навколо якого розташовані **ложі-бенуар** (2) (місця для невеликої кількості людей, відокремлені перегородками або бар'єрами) та **амфітеатр** (3) (ряди крісел, розміщені уступами). Перший ярус лож називається **бельетаж** (4). Найвищий ярус або балкон отримав назву **галерка** (5). Міститься дуже високо і далеко від сцени. В антракті, тобто під час перерви між діями, глядачі відпочивають поза залом — у **фоє**.

Хосе Пує. В опері

Відгадай, який елемент на театральну тему на картині пов'язаний із фізикою.

Звісно, йдеться про театральний бінокль! Це оптичний прилад, призначений для театральних, циркових, естрадних вистав. Обертаючи маховичок посередині, можна краще роздивитися гру акторів та акторок на сцені, що особливо важливо для перегляду здалеку, наприклад, з балкона.

Деякі старовинні біноклі є витонченими витворами декоративно-прикладного мистецтва і зберігаються в музеях. У наш час театральний бінокль застосовується також для спостереження за спортивними змаганнями, під час екскурсій. Для того щоб вибрати найкращий театральний бінокль, варто знати його технічні (оптичні) характеристики.

Мистецька скарбничка

Екстер'єр та інтер'єр — зовнішня та внутрішня частини архітектурної споруди.

Створюю композицію

Намалюй театральний бінокль або зроби його з побутових матеріалів як бутафорію для шкільного театру. Придумай оригінальний декор.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Назви відомі оперні театри світу. Де вони розташовані?
2. Які особливості мають екстер'єри театру?
3. Яка роль художнього оформлення інтер'єру театру у створенні святкової атмосфери? Наведи приклади.

Самостійне дослідження, медіапошук

1. **Мистецький проєкт.** Підготуй презентацію на одну з тем: «Архітектура театру», «Театр казок», «Театр народної пісні», «Мандрівний театр-корабель», «Театр моди».
2. З'ясуй технічні характеристики театального бінокля. Чим він відрізняється від астрономічних, морських?

Фантазую, експериментую, дію

Уклади коротку інструкцію, як вибрати місця в театрі, щоб дивитися оперу і балет. Прояви фінансову компетентність — здатність економно витратити кошти, враховуючи значну різницю між вартістю квитків у партері й на балконі.

Там, де панує рух. Балет

Які танці ти вже знаєш? Які тобі подобаються? Які ти хочеш навчитися виконувати? Які асоціації виникають, коли чуєш слово балет?

Мистецтво танцю має давню цікаву історію. У стародавніх греків танцювальним мистецтвом опікувалася муза Терпсіхора. Її зображували з лірою в руках.

З танцю зародилася **хореографія** — сценічне синтетичне мистецтво, в якому взаємодіють музика, танець, пантоміма. За допомогою рухів, жестів, міміки виникає своєрідна **пластична інтонація**.

Жак Себастьян
ле Чирк.
Менует

У хореографії розрізняють такі види танців: побутові, бальні, спортивні, естрадні.

Побутові танці, зокрема народні, є невід'ємною частиною життя людей. Найпопулярнішим бальним танцем упродовж кількох століть був французький менует. Його характерна ознака — урочистість, яка досягається плавною ходою, поклонами й реверансами.

Слухаю музику

Вольфганг Амадей Моцарт. Менует з «Маленької нічної серенади».

Який характер танцю? Чи танцюють його в наш час?

Королем бальних танців справедливо називають вальс, який уже понад два століття чарує красою і граціозністю. На право вважатися батьківщиною вальсу претендують одночасно три країни — Франція, Австрія та Чехія. Колись вальс висміювали і навіть забороняли. Але він переможно крокує країнами світу.

Сучасна танцювальна культура розвивається надзвичайно стрімко. Виникають спортивні й естрадні танці. Танцювальна музика звучить на змаганнях з художньої гімнастики та фігурного катання, на різних вечірках і дискотеках.

Музика і танець, драматичне і образотворче мистецтво поєдналися у виставі — **балеті**. Він виник в Італії, де популярними були веселі танцювальні сценки під час карнавалів.

Едгар Дега.
Маленька танцівниця

У Франції розквітнув придворний балет — пишне й урочисте видовище, в якому брали участь навіть король і королева.

Музику до балету створює композитор, а сценічну постановку здійснює балетмейстер. Тема балету з його виразними танцювальними рухами та граційними позами приваблювала багатьох митців.

Хореографічна грамота

Балет складається з граціозного класичного танцю, характерного танцю, що відтворює народні елементи, та пантоміми.

Сольні танці в балеті називаються варіаціями. Часто головні дійові особи танцюють удвох. Їхній дует — це **па-де-де**. Тріо виконавців називають **па-де-труа**. Крім солістів і солісток, у балеті бере участь і велика група артистів та артисток — **кордебалет**.

Па-де-де

Кордебалет

Австрійський композитор Йозеф Баєр — автор популярного балету «Фея ляльок». Дія балету відбувається в крамниці механічних іграшок, де покупці — діти з батьками — вибирають ляльок. Кожна лялька виконує свій танець — китайський, японський, іспанський тощо. Кульмінацією стає демонстрація чудової Феї.

Па-де-труа з балету «Фея ляльок»

Слухаю музику

Йозеф Баєр. Балет «Фея ляльок» (фрагменти на вибір).

Вислови свої враження від балету. Які емоції викликає ця музика?

Співаю пісню

Під звуки вальсу

Музика і вірші А. Житкевича

1. Крутиться, крутиться кругла старенька платівка,
В залі шкільному наша велика сім'я,
Музика, музика ллється то тихо, то дзвінко,
Радісна, радісна вчителька перша моя.

Приспів:

І танцює вальс
весь наш перший клас,
вчителька моя,
тато, мама і я.

2. Парами, парами, наче по небу лелеки,
Мріями, мріями ми летимо в майбуття,
А попереду таке незвичайне й далеке
Наше шкільне і нелегке доросле життя.

Приспів.

3. Шлягери, шлягери... Більше тепер вони в моді.
Та не здолати їм вальсу зорю світову.
Знову я з вальсом, неначе той птах на свободі,
Звуками, звуками понад землею пливу.

Приспів.

Мистецька скарбничка

Балет — музична драма, виражена засобами хореографії.

Менует — старовинний французький тридольний танець.

Хореографія (із грец. — танець, хоровод та писати) — мистецтво сценічної постановки танцю.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які види мистецтва поєднано в хореографії?
2. Які танці ти знаєш? Наведи приклади.
3. Назви основні складники балетної вистави.

Самостійне дослідження, медіапошук

Самостійно досліди тему «Танець у живописі», розширюючи інформацію, отриману з підручника.

Віктор Габріель
Гілберт. Танець

Фантазую, експериментую, дію

У вільний час вдома потренуйся танцювати вальс із друзями та подругами.

Майстерність сценографії

Чи можна здійснити постановку балету без театрального художника? Які види творчої роботи він виконує?

Успіх театральної вистави, зокрема балетної, залежить від професійної майстерності художників та художниць. Оформлення сцени і надання візуальної «оправи» виставі — костюмів, реквізиту, бутафорії, а також світлових ефектів, належить до **театрально-декораційного мистецтва** або **сценографії**.

Декорації слугують тлом театрального дійства. На них зображується середовище, в якому діють персонажі: краєвиди, зали палаців тощо. Завіса розміщується в глибині сцени і містить зображення предметів дальнього плану. Лаштунки розташовано з обох боків сцени (часто в кілька рядів), на них зображують дерева, будинки та інші об'єкти першого плану.

Театральний костюм — важлива складова сценічного образу актора, яка допомагає йому перевтілитися й активно впливати на глядачів. Як автор у слові, тембрі голосу, жесті, русі творить свій образ персонажа, так і художник втілює цей образ, але своїми художніми засобами. Костюм стає своєрідною «театральною декорацією, що рухається».

- 1 — Вадим Меллер. Декорація до вистави театру «Березіль»;
2 — Ескізи костюмів для музичного театру:
а) Анатоль Петрицький. Скоморох;
б) Олександра Екстер. Іспанський танок

Розглянь ескізи декорації та костюмів українських художників-сценографів.

Художнє освітлення — «чарівник», який допомагає перетворювати скло на кришталь, фольгу на срібло чи золото, передати відчуття сонячного ранку або зимового вечора, літньої спеки або осіннього дощу. Художник-освітлювач складає своєрідну світлову партитуру спектаклю.

Віртуальна екскурсія

Мультимедійні декорації в театральному мистецтві

Як новітні технології змінюють мистецтво театру, класичного балету?

Вистава «Лебедине озеро 3D» у столичному палаці «Україна» за участю зірок світового балету перетворюється на фантастичне шоу завдяки масштабним мультимедійним декораціям доповненої реальності. Простір сцени стає безмежним за рахунок спеціально розробленої проєкції на LED-екрани 3D-анімації.

Створюю композицію

Створи сучасну завісу для музичного театру (аплікація).

Мистецька скарбничка

Декорація (від лат. decoro — прикрашаю) — художнє оформлення сцени для вистави, яке відтворює матеріальне середовище за допомогою живопису, сценічної техніки, кіно та інших виражальних засобів, зокрема комп'ютерних.

Доповнена реальність — технологія, спрямована на доповнення реальності віртуальними елементами. За допомогою смартфона перетворює сторінки книжки на тривимірні ілюстрації.

Сценографія — мистецтво створення образу вистави за допомогою декорацій, костюмів, гриму, реквізиту, освітлення.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Узагальни, що нового ти дізнався / дізналася про роль художника / художниці в театрі.
2. У чому полягає значення декорацій і костюмів для втілення змісту балету? Аргументуй, наведи приклади.
3. Обговори з однокласниками та однокласницями варіанти оформлення шкільної сцени під час свят. Чим буде відрізнятися сценографія залу на Новий рік і на День вишиванки? На Свято матері і на День захисників і захисниць України? Уявіть себе сценографами й запропонуйте власні ідеї.

Самостійне дослідження, медіапошук

Розглянь поштову марку. Вона присвячена одному з найвидатніших танцівників і балетмейстерів ХХ ст. Дізнайся про його творчість і зв'язки з Україною.

Фантазую, експериментую, дію

У минулому про репертуар театрів повідомляли афіші, програмки й буклети, а сьогодні роль путівника виконують цифрові платформи. Тут розміщують контент, рекламу, налаштовують діалог із глядачами через соціальні мережі.

У вільний час відвідай сайти українських театрів опери та балету, ознайомся з репертуаром, вибери твір, який хочеш подивитися.

Східний театр

Що ти знаєш про особливості східного театру?

Музика й акторська пластика, костюми й грим — усе це ти одразу пригадуєш, коли мова йде про театр. А чи можеш ти уявити на театральній сцені бойові мистецтва? Такий синтез існує в східному театрі.

Уяви театр без декорацій. У традиційному східному театрі їх не було. Тому актори розкривали зміст постановки лише завдяки своїй майстерності. Усі ролі, навіть жіночі, грали лише чоловіки. Персонажі втілювали певні характеристики — амплуа: Жартівник, Добродій, Скривджений, Злий. Кожний персонаж мав свій особливий костюм, грим, перуку.

Основні амплуа Пекінської опери (шен, дань, цзін, чоу)

Який із перелічених елементів китайського музичного театру є нетиповим для опери?

У Пекінській опері — перлині китайського театру — чотири основних амплуа: герой (шен) і героїня (дань), «розфарбована особа» (цзін) і комік (чоу). Актор веде діалог не лише словом і співом, а й мовою жестів. Основою опери є музика, значна роль пантоміми, танців і акробатики.

У костюмі та гримі китайського театру широко використовується символіка. Наприклад, вишитий дракон, який означає велич, прикрашає тільки халат імператора. Злі й жорстокі люди носять чорний одяг. Військові одягнені в бойові обладунки із зображенням тигра або леопарда, що означає хоробрість і мужність. Колір гриму також втілював певну характеристику: **червоний** — чесність і відданість; **білий** — хитрість, злочинство; **жовтий** — жорстокість; **золотий** застосовували для міфічних героїв.

Великий національний оперний театр (Пекін, Китай)

Слухаю музику

Пекінська опера (фрагменти на вибір).

Переглянь фрагмент із вистави Пекінської опери. Зверни увагу на манеру співу, особливості танців і музики, зокрема, яка звучить під час «бойових» сцен.

Театральне мистецтво Індії також має дуже глибокі корені. Стрижнем індійського театру став танець, тому його називають музично-танцювальною драмою. Слово, музика і танець тут однаково важливі.

Актори індійського театру

Склалася танцювальна драма, яку зазвичай виконували просто неба під місячним світлом. Величезне значення надавали ретельно розробленій мові жестів і міміки, різноманітним положенням пальців, які передавали складні почуття. Спектакль супроводжував оркестр індійських інструментів.

Порівняй костюми та маски акторів індійського і китайського театрів.

Мистецька скарбничка

Амплуа — виконання актором певних ролей, що відповідають характеру його обдарування і зовнішнім даним (трагік, комік тощо).

Співаю пісню

Зелене слоненя (Бем-ба ла бем-ба)

Музика І. Кириліної

Вірші О. Вратарьова

1. На острові Лабемба,
В затоці Балабемба,
Жили собі звичайні
Співаючі слони.
Жили собі та й годі,
Співали при народі,
А вранці при нагоді
Розказували сни.
2. Прийшла зима на острів,
А там зима — це дощик,
Холодний довгий дощик,
Небесний водограй.
Але слонові сухо,
Бо два слонячі вуха –
Великі парасольки:
Накрийся і співай!
3. Набридло зимувати,
Під вухами співати,
Одна єдина думка
У кожного слона:
— Коли ж це сонце вийде,
Коли ж нарешті прийде,
Зелена і весела
Танцююча весна.
4. І сонечко заграло,
Веселка запалала,
Й на чисте поле вийшло
Зелене слоненя.
— Чому ж це ти зелене?
Навіщо ти зелене?
Для чого ти зелене?
— Тому що я — весна!!!

Приспів: Бем-ба ла бем-ба.

Бем-ба ла бем-ба.

Бем-ба ла бем-ба ба.

Мистецькі поради

- Склади виконавський план пісні відповідно до її змісту.
- Поміркуй, як буде відрізнятися виконання кожного з куплетів (настрої, темп, динаміка).
- Виконай пісню з інсценізацією.
- Пофантазуй, який мультиплікаційний фільм можна створити за словами пісні «Зелене слоненя» («Бем-ба ла бем-ба»).

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Назви основні риси китайського музичного театру на прикладі Пекінської опери.
2. Розкрий особливості синтезу мистецтв у театрі Індії. Чому, на твою думку, його називають музично-танцювальною драмою?
3. Схарактеризуй костюми, маски й грим акторів східного театру. Поміркуй, де в сучасному житті потрібне мистецтво гриму.

Самостійне дослідження, медіапошук

Досліди секрети мистецтва східного театру тіней.

Фантазую, експериментую, дію

Гра-пантоміма «Амплуа». Розіграй із однокласниками й однокласницями сценки в стилі східного театру, використовуючи мову жестів і міміки (однокласники та однокласниці мають відгадати персонажа).

Цирк Сходу

Чи можеш ти уявити класичний балет... в цирку? Мабуть, тільки в східному...

Із давніх-давен у східних країнах високо цінується циркове мистецтво. Китайський акробатичний цирк «Райське шоу з Піднебесної» вважається найдавнішою цирковою трупю в світі. Сьогодні він складається зі ста артистів-акробатів / артисток-акробаток, більшість з яких — ушавлені спортсмени та спортсменки, удостоєні численних нагород і призів за свою майстерність.

У репертуарі цирку багато цікавих трюків, але навіть із-поміж них унікальним є жонглювання парасольками. Такий суто китайський трюк не може повторити ніхто інший, адже це мистецтво шліфувалося тисячоліттями, а його секрети передавалися з покоління в покоління лише представникам циркових акробатичних династій.

Шанхайський цирк — цирк номер один у Китаї

Китайський цирк — один із найсамобутніших у світі. Навіть декорації у ньому зроблено відповідно до правил фен-шуй.

На відміну від європейських циркових родин у циркових школах Китаю дітей починають навчати з трирічного віку. Тому не дивно, що китайські акробати та акробатки славляться своєю дивовижною гнучкістю, жонглери та жонглерки — спритністю, а гімнасти та гімнастки примудряються зображувати за допомогою своїх тіл навіть ієрогліфи.

Шанхайський цирк

Балет на льоду нині нікого не здивує, балет на воді — уже звично. А уяви балет на цирковій арені, під куполом! Оце вже справжня східна екзотика!

У сучасних фантастичних шоу дивовижним чином переплітаються традиційна китайська школа акробатики і мультимедійні технології. Вони демонструють нові акробатичні трюки з використанням новітньої техніки. Кожний номер є унікальним. Артисти вражають силою, пластикою і неповторним ліричним настроєм. Публіка буває заворожена не тільки точністю артистів та артисток і хитромудрими костюмами, а й звуковими ефектами, живою музикою та кольоровим освітленням, створеним за допомогою сучасних технологій.

Індійські слони на арені — цирковий номер, який був вельми популярним упродовж століть, як і дресировані тигри, леви тощо. Проте останнім часом у Європі поширився рух за заборону експлуатувати звірів задля розваги. І хоч в Україні це не заборонено, до активістів та активісток приєдналися й одеські дресирувальники

та дресирувальниці. Китайські ж артисти та артистки імітують звірів, зокрема дуже популярних драконів «грає» пара артистів.

Усе частіше живих тварин у цирку замінює голограма. Вистави з віртуальними тваринами стають дедалі популярнішими.

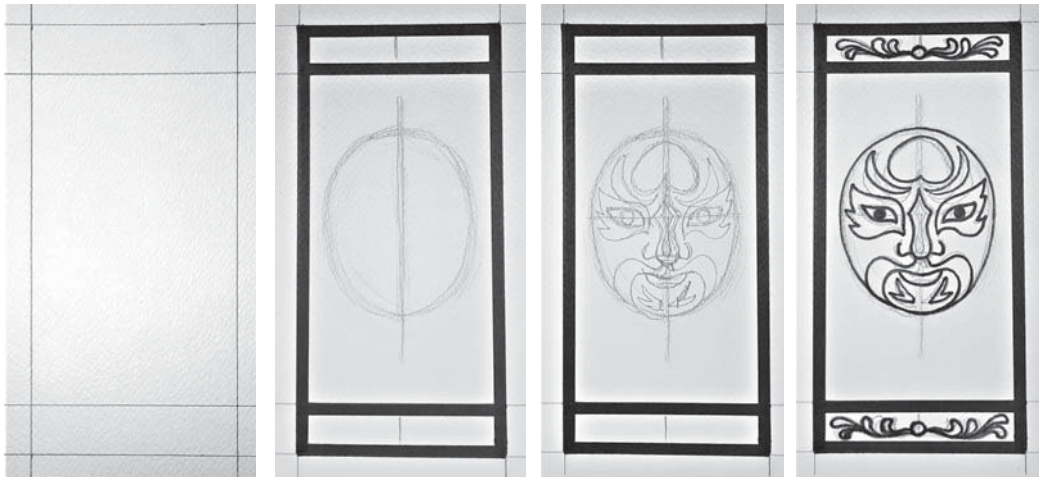

Створюю композицію

Варіант 1. Намалюй стилізованого слоника для екологічної реклами. Пам'ятай, що цей образ — символ збереження природи.

Варіант 2. Створи ширму для східного театру (цирку).

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Що нового ти дізнався / дізналася про синтез мистецтв?
2. Як збагатилися твої уявлення про східний цирк? Назви його особливості.
3. Доведи, що китайські циркові артисти та артистки по-новому трактують мистецтво балету.

Самостійне дослідження, медіапошук

Обговори з однокласниками та однокласницями тему жорстокого поводження з тваринами під час дресирування. Поцікався, чому і як саме зелений слоник перетворився на символ екологічного руху на захист тварин. Подумай, як мистецтво може допомогти збереженню диких звірів. Що ти особисто можеш для цього зробити?

Фантазую, експериментую, дію

У вільний час переглянь виступи китайського цирку. Поекспериментуй і спробуй зробити окремі найпростіші акробатичні та гімнастичні трюки.

Кінематограф. Музыка в кіно

Які фільми привернули твою увагу саме завдяки музиці?
Які пісні з кінофільмів ти пам'ятаєш? Чи подобається тобі дивитися мюзикли?

Сьогодні неможливо уявити життя без кіномистецтва. Але зовсім недавно, трохи більше ніж сто років тому, людство нічого не знало про це диво техніки.

Кіномистецтво — це новий вид синтезу мистецтв, який поєднує елементи літератури (сюжет), театру (гра акторів), живопису (композиція, колорит), музики. Але водночас переробляє їх відповідно до особливостей екранної творчості, заснованої на різних технічних засобах відтворення рухових зображень. Фільм складається з кадрів, які з'єднуються шляхом монтажу.

Брати Огюст та Луї Люм'єри

Кінетоскоп

Кіно народилося у Франції наприкінці XIX ст. Спочатку воно було без звуку, але «німим» його назвати не можна, бо зображення супроводжувала гра піаніста, якого називали тапер.

Датою народження кінематографа прийнято вважати 28 грудня 1895 року, коли у паризькому «Гранд кафе» братами Огюстом і Луї Жаном Люм'єрами було організовано перший кіносеанс.

Однак деякі кінознавці доводять, що французів на два роки випередив Йосип Андрійович Тимченко, майстер з Одеського університету, який створив прототип кінокамери — кінетоскоп. У 1893 році в Одесі відбувся перший кінопоказ коротких стрічок «Верхогоні-кавалеристи» та «Метання списа».

Будь-яку сучасну кінострічку завжди супроводжує музика. Вона звучить із перших кадрів, у титрах, налаштовує глядача на відповідний настрій для сприйняття фільму. Наділяючи героїв індивідуальними музичними характеристиками, можна підкреслити особливості їхньої вдачі та поведінки. Музика, що звучить у кінофільмі, повинна відповідати характеру дії на екрані, але головне — вразити, тобто запасти в душу.

Переглянь фрагмент українського кінофільму «Фокстер і Макс». Визнач роль музики для втілення образу хлопчика-супергероя.

Співаю пісню

Проспівайте разом пісню «Суперпес» (по рядку кожний).

До портретної галереї

Джон Вільямс — сучасний американський композитор, п'ятикратний лауреат премії «Оскар», трикратний лауреат премії Grammy за музику до фільмів.

Музика до фільму «Зоряні війни» принесла маестро великий успіх, а саундтрек залишається популярним серед любителів кіномузики й донині.

З-поміж інших відомих фільмів, музику до яких написав Джон Вільямс: «Супермен», «Індіана Джонс: у пошуках втраченого ковчега», «Сам удома», «Інопланетянин», «Список Шиндлера». Деякі фільми завдяки музиці Джона Вільямса було врятовано від забуття.

Багато саундтреків композитора відділилися від кінофільму і живуть самостійним концертним життям.

Слухаю музику

Джон Вільямс. Саундтреки з кінофільмів «Зоряні війни», «Імперський марш», «Гаррі Поттер», «Супермен» (із кінофрагментами).

Розглянь постер. Уяви, яка музика звучить у цьому фільмі.

Кінофільм «Звуки музики» (реж. Роберт Уайз) вважається класичним мюзиклом. Автор музики — композитор Річард Роджерс.

За сценарієм події фільму відбуваються в Зальцбурзі. У родині військового семеро дітей залишилися без матері. З появою гувернантки Марії, яка гарно співала і складала пісні, у дім повернулися сміх і радість. Діти припинили бешкетувати й теж полюбили музику. Вони співали в ансамблі пісеньку про музичний звукоряд. Отже, музика є головною дійовою особою цього кінофільму.

Постер до кінофільму «Сам удома»

Переглянь фрагменти з кінофільму «Звуки музики» і схарактеризуй пісні з мюзиклу. Які засоби музичної виразності використав композитор, щоб створити образ щастя? Яка роль у цьому хореографа?

Слухаю музику

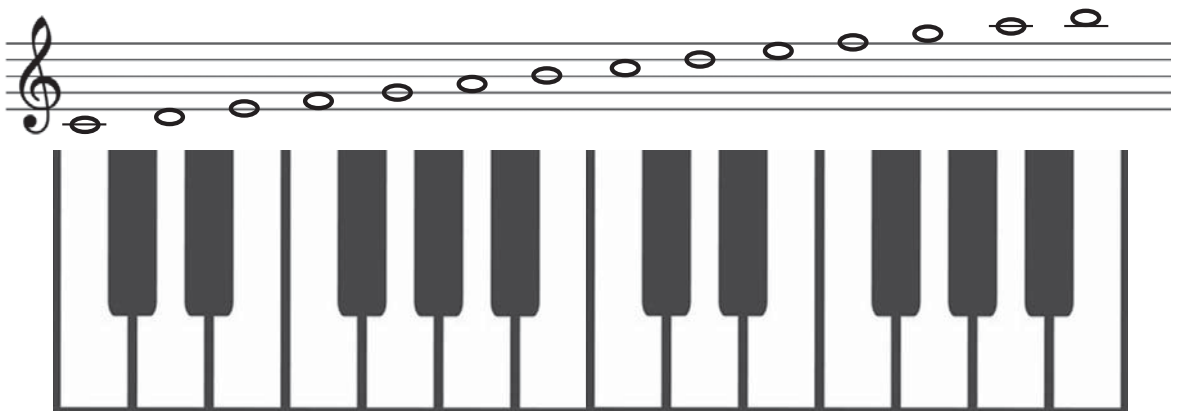
Річард Роджерс. «Do-Re-Mi» з мюзиклу «Звуки музики».

Заспівай пісню «Звуки музики» у різних варіантах: із пластичним інтонуванням, зі зміною динаміки, темпу, штрихів.

Музична грамота

Пригадай ноти першої октави.

Ознайомся, де пишуться ті самі ноти у другій октаві. Покажи їх на клавіатурі. Потренуйся складати ребуси з назвами нот у словах: доміно, помідор, море, камін, дорога, ремесло, фантазер, лялька, таксі, факел, земля, поляна.

Мистецька скарбничка

Кіномистецтво — мистецтво відтворення на екрані зображень, які викликають враження живої дійсності.

Мюзикл — вистава, в якій поєднуються виражальні можливості музичного, хореографічного, драматичного мистецтв.

Саундтрек (англ. soundtrack, розм. — звукова доріжка) — музичне оформлення кінофільму, телепередачі тощо.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Як поєдналися види мистецтв у кінематографі?
2. Поміркуй про роль музики в кіно.
3. Порівняй мюзикл з оперою і балетом, визнач відмінне.

Самостійне дослідження, медіапошук

Склади музичну історію (сторителінг) для сценарію фільму.

Фантазую, експериментую, дію

Щоб зрозуміти, яка роль музики у кіно, проведи експеримент:

- увімкни будь-який фільм;
- вимкни звук;
- переглянь фрагменти, як у німому кіно.

Художник у кіно

Які фільми тобі подобаються? Які види кіно ти знаєш?

Обговорюючи переглянутий кінофільм, ми часто захоплюємося грою акторів, майстерністю режисера. Та кіно не існує без художників. За допомогою костюмів, реквізиту вони створюють необхідне тло, що відповідає сюжету, а також побутове середовище, у якому діють герої. Діяльність художника залежить від виду кіно.

До **ігрового** або **художнього кіно** належать пригодницькі, казкові, фантастичні, детективні та інші стрічки. **Мультиплікаційне кіно** — зображує світ за допомогою ляльок або малюнків художника. **Документальний фільм** відтворює на екрані справжні життєві події та реальних людей. **Науково-популярні фільми** (про природу, космос, таємниці давніх цивілізацій) мають на меті розповсюдження знань у галузі науки і техніки.

Екранізація книги англійського письменника Майкла Бонда про ведмедика Паддінгтона, який приїжджає

з Перу до Лондона, сприяла популярності персонажа серед дітей із багатьох країн. Художник створив вдалий кінообраз, який набув нових рис, додав кумедності незграбному, але доброзичливому ведмедику в капелюсі. Потрапивши в будинок сім'ї Браунів, він знаходить нову родину і нових друзів.

Герої фільму
«Паддінгтон»

Переглянь фрагменти кінофільму «Паддінгтон». Зверни увагу на художнє втілення образу головного героя.

Створюю композицію

Варіант 1. Виліпи кіногероя Паддінгтона у вигляді сувеніра.

Варіант 2. Намалюй комікс про Паддінгтона за сюжетом фільму, запиши у хмарках найвдаліші фрази головних героїв.

Мистецька скарбничка

Екранізація — відтворення засобами кіно і телебачення творів літератури.

Комікс (від англ. comic — комедійний, комічний, смішний) — серія послідовних малюнків, зазвичай із короткими текстами, які створюють певну історію. Тексти, зазвичай, мають специфічну форму «мовної хмарки» («мовної бульки»).

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Назви основні види кіномистецтва.
2. Поясни відмінність між ігровим та документальним кіно.
3. Яка роль художника у створенні кінообразів?

Самостійне дослідження, медіапошук

Подивись документальні фільми про українське мистецтво, видатних митців та мисткинь.

Фантазую, експериментую, дію

Розроби з друзями та подругами сценарій комедійного фільму «Пригоди Паддінгтона в Україні». Застосуй образ ведмедика з переглянутої екранізації твору М. Бонда.

Образи анімації

Які мультфільми тобі найбільше подобаються? Чи є серед них українські? Які пісні з мультфільмів ти знаєш?

Дітям будь-якого віку дуже подобається дивитися мультфільми. Але і дорослим також. Чому? Тому що під час їх перегляду всі отримують задоволення, піднімається настрій.

Чудові мультфільми створюють українські аніматори, зокрема за народними мотивами й казками.

Хто не знає легендарні анімаційні історії про пригоди козаків? Серіал із дев'яти фільмів демонструє, як козаки куліш варили, у футбол і хокей грали, олімпійцями стали, мушкетерам допомагали, інопланетян зустрічали тощо. Автор сценарію і режисер — Володимир Дахно.

Головні герої козацького серіалу — Грай, Око і Тур, які стали народними улюбленцями. Вони різні як зовні, так і за характерами. Грай — хитрий і розважливий, Око — бадьорий і войовничий, Тур — сором'язливий

Котигорошко

і сентиментальний. Згідно із сюжетами вони потрапляють у неймовірні ситуації. Попри відсутність діалогів, дії персонажів зрозумілі без слів.

Заставка Google у день народження В. Дахна (07.03.2013)

Музику до мультфільмів створювали українські композитори Мирослав Скорик, Борис Буєвський, Володимир Губа, Ігор Поклад, Станіслав Семілетов. Вони намагалися кожен характерний рух персонажів підкреслити ритмічно або зміною темпу, гучності. В усіх серіях можна почути інтонації українських пісень, танців, маршів. М. Скорик використав вокаліз (спів на «ту-ду-ду...» у першій серії), І. Поклад — пісню (в останній серії). Величезна роль оркестру, який завжди виразно реагує на події (наприклад, ударом барабана — на стрибок чи падіння).

Останнім часом вийшли нові серії, у яких козаки подорожують світом, відвідують Індію, Америку,

Австралію і знайомляться з мистецтвом цих країн. Вони демонструють кмітливість, розум, завзяття, хоробрість, і, звичайно, гумор та оптимізм. За мотивами серіалу розроблено гру-квест «Як козаки Мону Лізу шукали».

«Микита Кожум'яка» — повнометражний 3D-мультфільм про боротьбу хлопчика з Драконом перекладений англійською мовою, тому його можуть дивитися діти з багатьох країн.

А ось у фентезі «Клара та чарівний дракон» дівчинка навпаки намагається врятувати чарівного Дракончика від Сил Зла. Фільм створено англійською мовою і дубльовано українською.

Переглянь уривки з мультфільмів і з'ясуй, як музика допомагає створювати відповідний настрій, передавати почуття героїв, емоційно «коментувати» їхні дії.

Співаю пісню**Пісня про мультики**

Музика О. Осадчого

Вірші О. Вратарьова

1. Зникло десь веселе сонце.
Дощик стука у віконце.
Брат пішов у гості до Наташки.
Не розсіють сум і тугу
Ні книжки, ні голос друга —
Тільки, тільки мультики — мультяшки.

Приспів.

Що смачніше за компот,
Пепсі-колу або торт?
Що смачніше, що смачніше?
Мультики!!!

Що ми знаєм назубок,
Навіть краще, ніж урок?
Що ми знаєм, що ми знаєм?
Мультики!!!

Що за диво поміж див
Хтось для нас усіх створив?
Що за диво, що за диво?
Мультики!!!

Мультики, ми весь час
Тільки б дивились вас.
Радість, пісні і сміх —
Мультики — ви для всіх!

2. Знаю, пізно, а чи рано
Ви до мене всі з екрана
Прийдете, мальовані герої.
Я віддам вам все, що маю,
Розкажу про все, що знаю,
І у школу вас візьму з собою.

Приспів.

Мистецька скарбничка

Дублювання — вид перекладу фільмів і мультфільмів, внаслідок якого відбувається заміна мови оригіналу.

Квест (англ. quest — пошуки, пригода) — пригодницька гра, один із основних жанрів комп'ютерних ігор, що вимагають від гравця рішення розумових завдань для просування за сюжетом.

Мультиплікація (від лат. multiplicatio — множення) або анімація (лат. animatio — оживлення) — вид кіномистецтва, твір якого виготовляється шляхом зйомки послідовних фаз руху намальованих або об'ємних об'єктів.

Фентезі (англ. fantasy — фантазія) — різновид фантастичного фільму, дія якого відбувається у вигаданому світі.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Поясни, як ти розумієш слова мультиплікація та анімація.
2. Розкажи про роль музики в мультфільмах на прикладі козацького серіалу.
3. Проведіть у класі дискусію на тему: «Чим мені подобаються українські мультики».

Самостійне дослідження, медіапошук

Поцікався діяльністю щорічного конкурсу «Чілдрен Кінофест». Організуй покази в школі фільмів-фіналістів, створених дітьми й підлітками з різних країн.

Подивись серію мультфільмів про Крота: «Кріт-художник», «Кріт і музика».

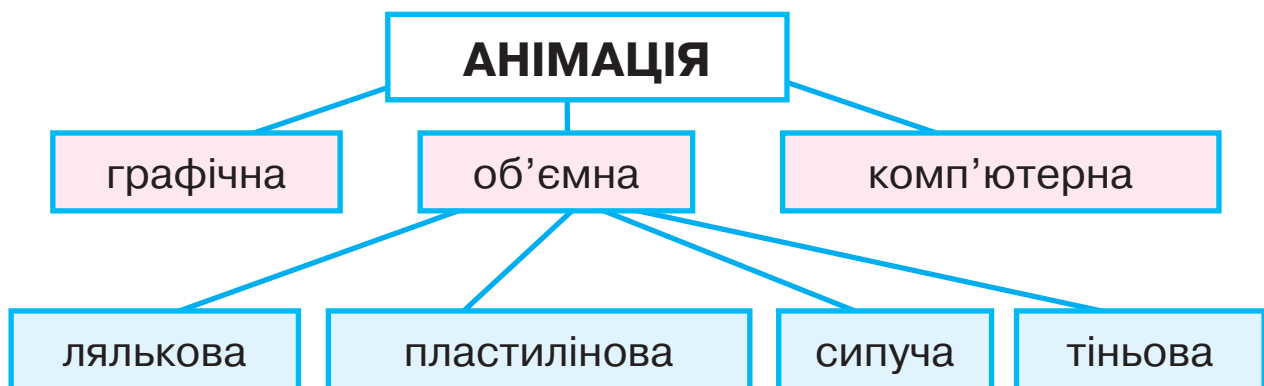
Фантазую, експериментую, дію

Запропонуй ідею комп'ютерної гри-квесту за сюжетом мультфільму. Якою музикою її варто озвучити?

Як створюється мультик

Ти вже, ймовірно, знаєш, що мультики малюють художники. Бажаєш дізнатися про секрети мистецтва анімації ще більше?

За технікою виконання мультиплікація буває різних видів.

Художників, які працюють у галузі мультиплікаційного кіно, називають художниками-мультиплікаторами, адже вони створюють безліч малюнків, або художниками-аніматорами, тому що вони «оживлюють» намальовані зображення або ляльок.

Аніматори придумують для персонажів характерні рухи відповідно до діалогів і дій, також розробляють спецефекти: гуркіт автомобіля чи літака, природні явища (дощ, грім, дзюрчання струмка).

Зразки анімації: 1 — графічна; 2 — комп'ютерна

Комп'ютерна графіка полегшує роботу художників-мультиплікаторів, розширює образотворчі можливості.

Проаналізуй анімаційні образи. Який викликав у тебе найбільшу зацікавленість, бажання подивитися фільм? Які оригінальні деталі придумали художники своїм персонажам?

Хто із сучасників не знає мишеня Міккі Мауса та його творця — знаменитого Волта Діснея? Цей веселий персонаж став героєм не лише мультфільмів, але й коміксів, ігор (розфарбовок, пазлів), символом, фірмовим знаком компанії Волта Діснея.

Майже за століття діяльності Дісней-студії (1923) було створено багато прекрасних мультфільмів про Білосніжку, Піноккіо, Аладдіна, Попелюшку, Снігову королеву.

Нині кіностудія перетворилася на гігантську корпорацію, лідера світового медіаринку, що має 11 парків розваг — Діснейлендів у різних країнах світу. Вона демонструє приклад успішного поєднання мистецтва і бізнесу в галузі медіа, адже її фільми, наприклад «Король Лев» і серіал «101 далматинець», стали найбільш касовими.

Кінематограф складається не лише з художньої творчості, а й з технічного виробництва і прокату фільму з метою отримання прибутку. За художню складову відповідає режисер / режисерка — ключова фігура творчої команди, а за організаційно-фінансову — продюсер / продюсерка.

Щоб розробники мали можливість отримати фінансування фільму або серіалу, проводять **підчинг**. Для потенційного інвестора збирають пакет усної та візуальної інформації про проєкт, до якого включають сценарій, розкадровку (іноді з озвученням), бюджет фільму.

Наприклад, український серіал «Мама поспішає додому» став фіналістом підчингу на міжнародному ринку анімації у французькому місті Ансі (2017).

Мистецька скарбничка

Бюджет (з фр. — гаманець) — грошове вираження збалансованого розпису доходів і видатків за певний період.

Інвестор — людина чи комерційна установа, яка вкладає гроші з метою їх збереження та примноження.

Підчинг (англ. pitch — виставляти на продаж) — усна чи візуальна презентація кінопроєкту з метою знаходження інвесторів. Ідею фільму зазвичай захищає сценарист, режисер, продюсер чи представник кіностудії.

Продюсер у кінематографі — власник кіностудії, що здійснює організаційно-фінансовий контроль за постановкою фільму.

Режисер — творчий працівник видовищних видів мистецтва: театру, кінематографу, телебачення, цирку, естради.

Створюю композицію

Варіант 1. Вигадай і намалюй власний образ робота Мед-Арта, але попередньо познайомся з його електронними друзями-митцями.

Варіант 2. Попрацюйте разом. Організуйте і проведіть пітчинг.

Виберіть окрему групу експертів-інвесторів.

Об'єднайтеся в команди, визначте ролі: сценариста, режисера, художника-мультиплікатора і продюсера.

Розробіть сценарій майбутнього мультфільму «Планета роботів», образи головних героїв і бюджет фільму.

Підготуйте візуальну презентацію (колаж) або комп'ютерну презентацію.

Переконливо аргументуйте свою ідею, рекламуюте проект.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які види мультфільмів ти знаєш?

2. Розкажи про особливості роботи художника-мультиплікатора.

3. Поясни роль продюсера і режисера у процесі створення кінофільму.

Самостійне дослідження, медіапошук

Переглянь мультфільми студії Дісней.

Ознайомся з творчістю робота-піаніста Тео-Троніка та інших електронних музикантів.

Фантазую, експериментую, дію

Поекспериментуй: уяви себе в ролі художника-аніматора / художниці-аніматорки пластилінового або піскового (з манки) мультфільму про роботів.

Телебачення: погляд у світ

Чи можеш ти уявити своє життя без телебачення? А хотілося б тобі брати участь у телепередачах? Яких саме?

Популярність наймолодшого екранного виду мистецтва — телебачення — величезна. Його призначення — інформувати, навчати, розважати. Це видовище поєднує різні види художньої діяльності та сучасні технічні досягнення. Телебачення — це не тільки мистецтво, а й засіб поширення інформації.

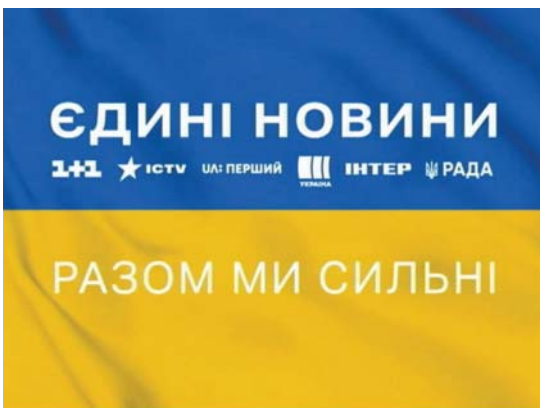
Телебачення має лише йому притаманні засоби виразності. Це зображення і звук, можливості яких значно посилюються сучасними комп'ютерними технологіями. Вплив на людину здійснюється завдяки документальності відтворюваних подій, безпосередньому зверненню до глядача, імпровізації під час прямого ефіру. Отже, мова телебачення

характеризує його як «вікно у реальність». Телепередачі розподіляють на такі, що звучать у прямому ефірі («тут і зараз»), і такі, які попередньо записують.

Різновиди мистецтва телебачення: репортаж, інтерв'ю, відеосюжет (мета — інформувати глядача); телефільм і телесеріал; токшоу, телегра (завдання — розважати публіку).

Телепередачі до ефіру готує багато людей творчих професій: телережисер, телеоператор, телеведучі, художній і музичний редактори тощо.

Переглянь заставки до телепередач і визнач їх теми. Наведи приклади телепередач на теми мистецтва. Пригадай, яка музика звучить під час популярних телепередач.

З моменту вторгнення російських окупантів на територію нашої держави українські телеканали перестали показувати кінофільми, комерційну рекламу, розважальні шоу, з яких переважно складався ефір у мирні роки. Виникла ідея

спільного марафону — «Єдині новини». Тележурналісти працювали в екстремальних умовах постійних обстрілів, комендантських годин. Вони показували унікальні документальні кадри.

Надзвичайно зросла увага до подій в Україні світових медіа. Вони висвітлюють ситуації на фронті, захоплюючись мужністю наших бійців, розповідають про долю людей із окупованих міст і сіл, допомогу біженцям. У багатьох європейських містах замайоріли жовто-блакитні кольори українського прапора, демонструючи солідарність з українцями.

Відомі митці й творчі колективи організовують флешмоби, благодійні концерти. Поряд із патріотичними піснями записано чимало композицій із похмурим гумором, що висміює ворога. Народним хітом стала пісня «Байрактар» з відео про однойменний турецький безпілотник, який винищував колони техніки окупантів. Слова пісні за короткий час переклали англійською, арабською, турецькою та іншими мовами.

Бранденбурзькі ворота в Берліні

Слухаю музику

Тарас Боровик. «Байрактар». Kalush Orchestra. «Стефанія».

Під час слухання музики співай разом із виконавцями.

Співаю пісню

Стефанія

Музика Т. Музичук, І. Діденчук, В. Дужик

Вірші О. Псюк, І. Кліменко

Приспів:

Стефанія мамо!
 Мамо Стефанія!
 Розквітає поле,
 а вона сивіє!..
 Заспівай мені,
 мамо, колискову,
 Хочу ще почути
 твоє рідне слово!..

Гурт «Kalush Orchestra»

У багатьох відеокліпах звучать патріотичні пісні й кавери, які піднімають бойовий дух військових, сприяють подоланню паніки серед мирного населення. Навіть під час небачених за жорстокістю бомбардувань українських міст і сіл люди, переховуючись у підвалах, співали. Спів підбадьорював оточуючих, вселяв віру в перемогу. Нині такі записи звучать у подкастах та інших медіа. І це — наша історія, наша культура, її гордість і слава.

Мистецька скарбничка

Відеокліп — короткометражний різновид екранних мистецтв зі спецефектами.

Подкаст — аудіоконтент, схожий на токшоу на радіо або електронні книги; інструмент ЗМІ, доступний онлайн.

Телебачення — синтетичний вид художньої творчості, засіб масової інформації, передача зображень зі звуковим супроводом за допомогою техніки.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Яке значення телебачення в житті людини?
2. Чим телемистецтво відрізняється від театру і кіно?
3. Поміркуй про роль музики, пісні під час війни.

Самостійне дослідження, медіапошук

Ознайомся з творчими заходами на сайтах «Діти в місті», подкастах «Діти знають толк» у різних містах України, а саме: виставками дитячих малюнків, фотоконкурсами, флешмобами, кінофестами, майстер-класами, заняттями з арттерапії, групами підтримки «Артобійми» тощо. Долучайся!

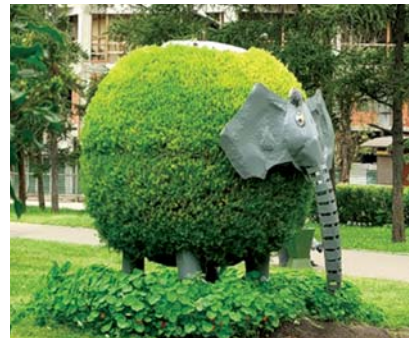
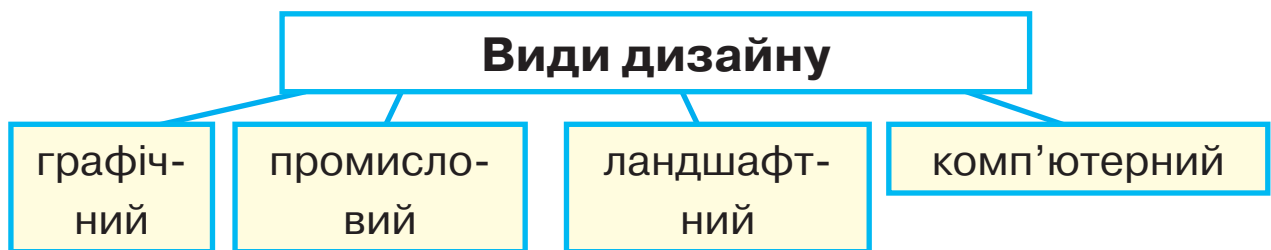
Фантазую, експериментую, дію

Групова робота. Створіть плейлист з п'яти найпопулярніших українських пісень на тему війни. Поекспериментуйте у створенні подкасту: розробіть сценарій, запишіть аудіофайл, розмістіть його на сайті школи або в соцмережах.

Дизайн і його види

Як ти розумієш слово дизайн? Хто такий дизайнер?

Людині притаманне прагнення до гармонії з довкіллям. Захоплюючись красою природи, митці вчаться у неї, зокрема естетичного оформлення предметного середовища. Художники-конструктори — дизайнери — проєктують красивий одяг, зручний транспорт, привабливі побутові речі, яскраву рекламну продукцію. Творчість із художнього оформлення середовища отримала назву **дизайн**.

У графічному дизайні застосовують **пiктограми**. Нині вони є способом міжнаціонального спілкування. Найуживаніші піктограми — знаки дорожнього руху, транспорту тощо.

На телебаченні дизайнери створюють комп'ютерні заставки до телепрограм, одяг ведучих тощо. Візитівкою будь-якої телепрограми є дизайн студії. Комп'ютерна графіка використовується у відеокліпах, музичних і дитячих програмах, особливо — у рекламі.

Створюю композицію

Варіант 1. Створи заставку до телепередачі «У світі тварин».

Варіант 2. Робота в групах. Створіть карту зоопарку і нанесіть на неї піктограми (фломастери).

Мистецькі поради

- Впишіть знаки одним кольором в однакову форму (коло, квадрат або трикутник).
- Застосуйте однакові прийоми стилізації зображень тварин.

Мистецька скарбничка

Дизайн — художньо-проектувальна діяльність, спрямована на естетичне оформлення предметного середовища.

Піктограма — спрощене зображення предмета, що замінює слово умовним малюнком.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які існують види дизайну?
2. Яка роль художника-дизайнера на телебаченні?
3. Поясни значення слова піктограма. Наведи приклади.

Самостійне дослідження, медіапошук

Проведіть дискусію на тему: «Як телебачення може допомогти у пізнанні мистецтва». Запропонуйте теми дитячих телепередач, які сприяли б кращому розумінню мистецтва.

Фантазую, експериментую, дію

У вільний час спостерігай, які оригінальні дизайнерські рішення існують у докільці (в одязі, меблях, посуді тощо).

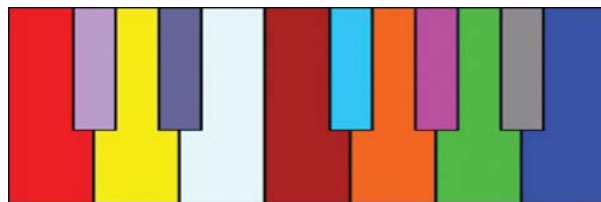
Сплетіння муз в єдиному акорді: кольоромузика

Пригадай картини, на яких «звучить» музика. Які виконавці й інструменти там зображені?

Музика і живопис... Такі різні види мистецтва, між якими є багато спільного. Видатний художник і скульптор Мікеланджело порівнював гарний живопис із красивою мелодією.

Музика, яка супроводжується колірними ефектами, називається **кольоромузика**.

Сьогодні кольоромузика завдяки технічним досягненням з успіхом використовується в оформленні дискотек, естрадних концертів, відеокліпів, фонтанів тощо.

Розглянь картину Жозефіни Волл «Чарівна флейта». Спробуй зануритися в музику, що «звучить» у кольорах і образах. Розкажи про свої відчуття та уявлення.

До портретної галереї

Мікалоюс Чюрльоніс (1875–1911) — литовський композитор і художник — народився і провів дитинство у Друскенінкаї. Митець навчався музики в Лейпцизькій консерваторії, а живопису — в художній школі та училищі у Варшаві.

Лише за десять років творчої діяльності він створив близько 400 музичних творів та понад 300 живописних картин, графічних робіт, зразків художньої фотографії. У своїй творчості оригінально використовував взаємодію музики й живопису. Картини художника — це ніби втілення форм музики в живописних образах, в особливому колориті, неповторній символіці. Недаремно його творчість називають «музичним живописом».

М. Чюрльоніс створив цілу галерею картин-сонат, втілюючи цю музичну форму в живописних композиціях на тему весни і літа, зірок і сонця, лісу, пірамід.

Слухаю музику

Мікалоюс Чюрльоніс. Сонати (фрагменти на вибір).

Послухай фрагменти сонат з паралельною демонстрацією картин митця. Пригадай будову сонати. Порівняй музичні та живописні сонати М. Чюрльоніса. Поміркуй над назвами творів.

Співаю пісню

Фотограф, друзі, я

Музика і вірші А. Олейнікової

1. Жвавого метелика зловлю у полі,
Тільки не руками і не у сачок,
Хай собі літає і радіє волі,
Бо не попаде нікому на гачок.
Я спіймаю горобця на гілці
Так, що не помітить він і сам.
І не поселю його у клітці,
Це тому, що я, це тому, що я
Фотограф, друзі, я!

Приспів:

Я — фотограф, я — фотограф,
Чудовий світ вам покажу!
Об'єктивом, об'єктивом
Застиглу мить я зображу,
Красивий світ вам покажу!
Я — фотограф!

Речитатив:

Я тримаю свій фотоапарат,
Вірний друг мені він, наче брат.
Репортаж зніму або пейзаж,
Всі побачать, що світлини — просто клас!

2. Знаю я про натюрморти і пейзажі,
 Передам і простір неба, і блакить,
 І портрет сусідки-реготушки Даші
 Ніби напишу я кольором за мить.
 І кота сфотографую швидко,
 Коли він застрибне на паркан,
 До мистецтв хист я маю рідкий,
 Це тому, що я, це тому, що я
 Фотограф, друзі, я!

Приспів.

Виконай пісню з пантомімою.

Мистецька скарбничка

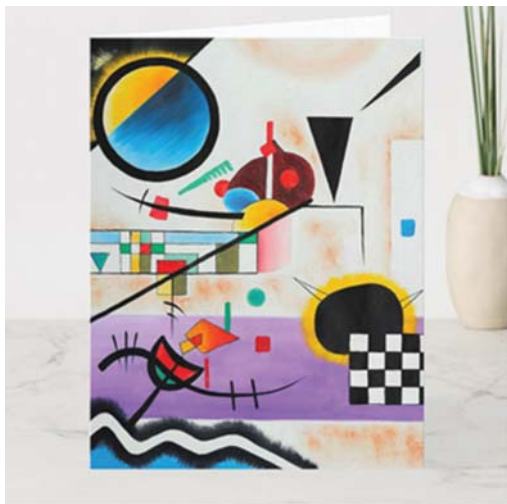
Кольоромузика (світломузика) — синтез мистецтв, поєднання художніх можливостей музики і живопису у створенні єдиного художнього образу; технічний вид мистецтва.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Розкажи, що нового ти дізнався / дізналася про синтез мистецтв, про кольоромузику, кольоровий слух.

2. Добери музику, якою можна озвучити твою улюблену картину. Її краще сприймати для емоційної розрядки й відпочинку чи для посилення життєвої енергії?

3. Схарактеризуй «музикальність» живопису.

Василь Кандинський.
Контрастні звуки

Іван Марчук.
Кольорові прелюдії

Самостійне дослідження, медіапошук

Ідеєю синтезу мистецтв захоплювався український композитор Микола Леонтович. Працюючи вчителем у школі, він проводив уроки-концерти, де музика виконувалася зі світлокольоровим супроводом на екрані.

Мистецький проєкт з комп'ютерною презентацією «Коли всі мистецтва разом (кольоромузика)».

Фантазую, експериментую, дію

Проведи невеликий експеримент. Уяви жовтий і синій кольори. Який із них викликає відчуття тепла, а який — холоду? А тепер уяви звучання флейти і скрипки. У яких кольорах ти відчуваєш ці тембри?

Фотомистецтво: мандрівка без кордонів і без меж

Тобі, мабуть, доводилося робити селфі чи фотографувати друзів і рідних? Тоді ти вже маєш певні уявлення про мистецтво фотографування. Хочеш дізнатися більше? Пофантазуй і уяви, як із продуктів зробити твір фотомистецтва.

Фотомистецтво або художня фотографія — це захоплююча галузь творчості, перший «технічний» вид мистецтва, що виник на основі досягнень у науці (фізиці, хімії, оптиці). Фотограф створює візуальні образи за допомогою технічних засобів — фотоапаратів, а нині також смартфонів. Історія винаходу фотографії цікава і суперечлива, особливо щодо першості її відкривачів.

Термін «**фотографія**» першим вжив англійський астроном Джон Фредерік Вільям Гершель (1839 р).

1 — камера Л. Дагера роботи Альфонса Жиру;
2 — прилад для селфі на смартфоні

Першим методом фотозйомки за допомогою камери-обскури вважають дагеротипію. Він названий за ім'ям одного з винахідників фотографії Луї Жака Манде Дагера.

Ботанік і фотограф Анна Аткинс — перша жінка, яка проілюструвала 200 фотографіями книжку з біології, а згодом опублікувала також фотоальбом зі своїми роботами про водорості.

Упродовж понад півтора століття здійснювалися різноманітні технічні удосконалення і відкриття, які нині завершилися новою ерою цифрового фотомистецтва. Це досягнення науки і техніки дало змогу і фахівцем, і аматорам не просто займатися фотозйомкою, а й фіксувати візуальну інформацію, отримуючи електронні зображення. Їх можна миттєво переслати друзям навіть у далекі країни або розмістити на футболці.

Сьогодні видають книги з доповненою реальністю, здатні миттєво перетворювати ілюстрацію на відео, якщо читач наводить на неї камеру. Диво? Магія? Ні, технічний прогрес під назвою цифровізація!

На відміну від документальної фотографії, що достовірно відбиває певний момент дійсності, приміром спортивного змагання у фоторепортажі, художня фотографія має бути естетично виразною.

Що потрібно, щоб фотографія стала твором мистецтва? Художній задум, авторський погляд і, звісно, спеціальні знання. До них насамперед належать елементи мови фотомистецтва: композиція, світлотінь, колір, ракурс. Ці основні засоби художньої виразності притаманні також графіці й живопису, як і жанри портрета чи пейзажу, поширені у фотомистецтві. Утім фотозображення відрізняється від живописного або графічного твору достовірністю, реалістичністю, правдивістю.

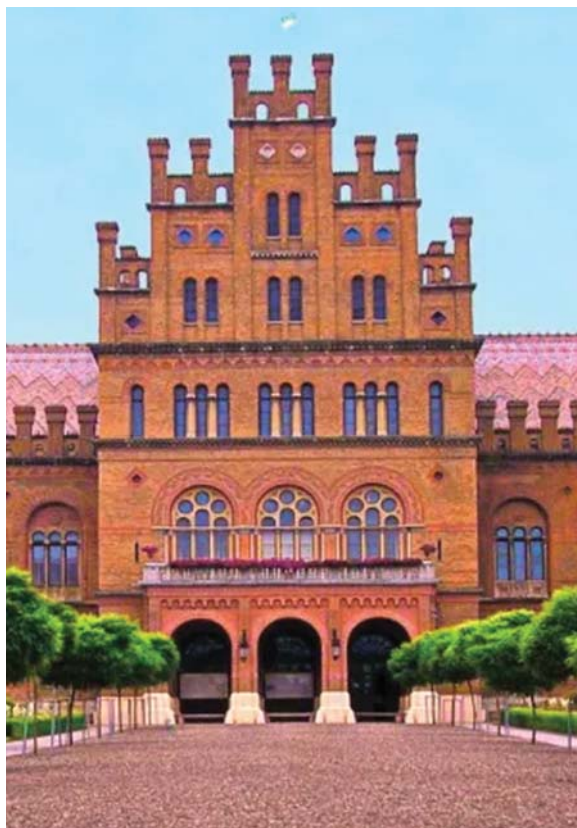

Паралімпіада 2012.
5000 м серед чоловіків

Образотворча грамота

Фотокомпозиція передбачає гармонійне врівноважене розташування всіх елементів: переднього плану і тла, головного і другорядного.

Під час зйомки об'єкта з центральної точки утворюється фронтальна композиція — об'єкт зйомки видно тільки з одного боку, і він виглядає статично, як, наприклад фасад пам'ятки архітектури. Але змінюючи ракурс і знімаючи збоку чи зверху, можна показати цю саму споруду в об'ємі, панорамно.

Чернівецький національний університет

Важливе вміння фотографа вибирати вдалий ракурс зображення. Змінюючи його, можна досягти кращих або навіть несподіваних результатів.

Наприклад, в одному випадку фотографи знімають анфас, в іншому — профіль. Утім найчастіше для портрета вони обирають «дві треті» чи «три четверті», тобто з легким поворотом обличчя.

Потренуйся фотографувати будинок школи, змінюючи ракурс. Намагайся створити гармонійну композицію архітектурної споруди з оточенням.

Портрети: футболіст Андрій Шевченко,
балерина Катерина Кухар

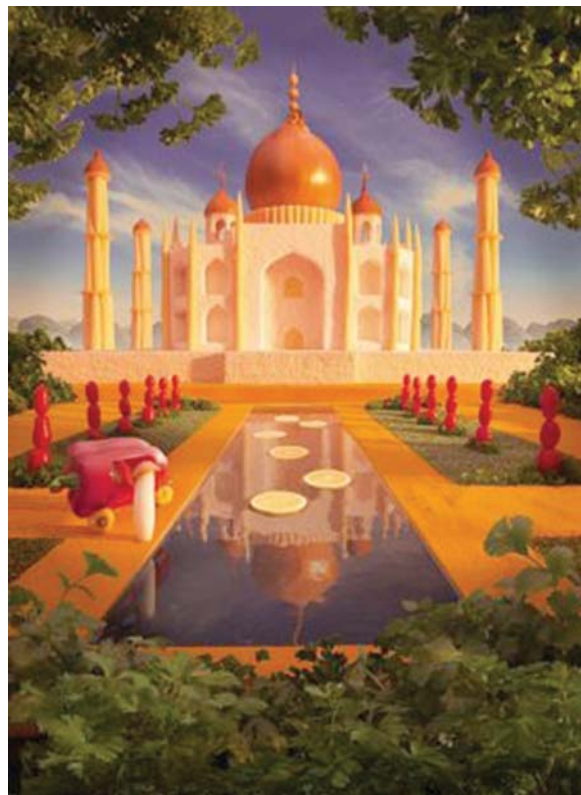
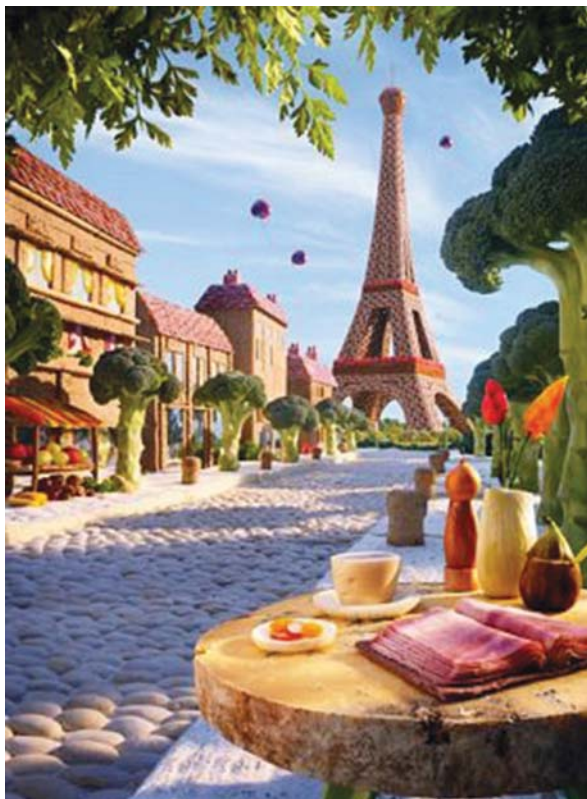
Пофантазуй, чи можна зі звичайних продуктів зробити твір фотомистецтва. Подумай: чим огірки й морква з власного городу або крекери й сир із супермаркету гірші, ніж акварель або гуаш.

Фотографу Карлу Ворнеру вдалося перетворити їжу на унікальні краєвиди, які вразили світ. Кожну роботу митець починає з втілення ідеї на папері, тобто з ескізу. Потім він купує потрібні продукти, збирає їх за допомогою шпильок і фотографує елементи композиції, а також тло. У спеціальній комп'ютерній програмі завершує композицію. Під час створення своїх дивних пейзажів художник використовує фрукти, овочі, солодощі, крупи, хліб, макарони, м'ясо, рибу. Роботи мають неймовірно реалістичний та водночас казковий вигляд. Такий вид фотомистецтва отримав назву **фудскейп** (продуктовий пейзаж).

Віртуальна екскурсія

Які з пам'яток архітектури ти впізнаєш?

Так, це Ейфелева вежа і знаменитий Тадж-Махал. Насолоджуючись красою їстівних пейзажів, спробуй відгадати, з чого вони зроблені.

Книжки Карла Ворнера «Смачні пейзажі» і «Світ їжі» спрямовані на маленьких читачів. Він вважає, що його знімки мають надихнути дітей на здорове харчування. А корисна їжа — це не чипси та кетчуп, а ягоди, фрукти, овочі, зелень. Тому серед картин художника чимало вегетаріанських пейзажів.

Створюю композицію

Варіант 1. Створи світлини рідного краю для виставки «З Україною в серці».

Варіант 2. Придивись уважніше до вмісту холодильника: можливо, там є продукти, які чекають запрошення до смачного фотопейзажу. Створи фудскейп із корисних для здоров'я продуктів.

Мистецька скарбничка

Анфас — положення обличчям до глядача, протилежне — **профіль** — вид збоку.

Камера-обскура — прототип фотоапарата, темне приміщення з одним малим отвором, через який на протилежну стіну проєктується перевернуте зменшене зображення предмета.

Ракурс — напрямок зйомки, точка зору, кут зображення предмета.

Фотомистецтво — один із видів візуального мистецтва, створення технічними засобами зорового образу, який виразно й достовірно відбиває момент дійсності.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Порівняй художню і документальну фотографію.
2. Схарактеризуй мову фотомистецтва.
3. Поясни, як ти розумієш зображення в профіль і анфас.

Самостійне дослідження, медіапошук

Ознайомся детальніше з пейзажами фотомитця К. Ворнера та коментарем щодо матеріалів для їх виготовлення.

Фантазую, експериментую, дію

Віднайди в інтернеті поради, як навчитися фотографувати зі смартфона, зокрема з так званого бюджетного. Поцікався секретами, як зробити гарне селфі.

Музичні та хореографічні ансамблі

Пригадай, яку музику і танці Сходу ти слухав / слухала в 4 класі. Можливо, ці мелодії допоможуть тобі позбутися втоми.

Хор і оркестр — це великі колективи музикантів. Коли ж виконавців менше, вони утворюють **ансамбль** — вокальний, інструментальний або вокально-інструментальний.

Ансамблі зазвичай називають за кількістю виконавців: із двох музикантів — дует, із трьох — тріо, чотирьох — квартет, п'яти — квінтет і так далі. Музичні колективи з невеликою кількістю учасників (зазвичай від двох до десяти) називають **камерними ансамблями**.

Дірк Халс. Музиканти

Залежно від складу виконавців розрізняють **однорідний ансамбль** (наприклад, поширений струнний) та змішаний, коли інструменти різних груп поєднуються. Камерна музика призначена для виконання в невеликих приміщеннях.

Камерна музика має значні можливості для передачі душевного стану людини, ліричних емоцій і почуттів.

Опиши людей на картині. Який ансамбль вони створили? Назви інструменти, які тобі відомі. Уяви музику, яку виконують музиканти.

Слухаю музику

Астор П'яццола. Лібертанго (тріо з бандонеоном, ансамбль «Київські солісти», інструментальний ансамбль із хором дівчат).

Порівняй трактування танго різними ансамблями. Як змінюється музика залежно від тембрів інструментів?

Музична грамота

Невеликі за складом ансамблі, насамперед струнні квартети й квінтети, мають обмежену гучність звучання. Тому грати таку камерну музику просто неба чи у не пристосованих для музикування приміщеннях складно, адже для цього потрібна відповідна акустика.

Відомі майстри добре знали акустичні властивості матеріалів, з яких виготовляли музичні інструменти. Скрипки Антоніо Страдіварі не втрачають високої якості звучання впродовж століть.

Музична акустика — наука, що вивчає не лише фізичну природу звуків, але й закони сприйняття їх людиною.

В естрадній музиці популярні вокальні дуети. У вокально-інструментальних ансамблях (ВІА) учасники співають і одночасно акомпанують собі на електромузичних інструментах (гітарах, клавішних) і ударних.

Слухаю музику

Олександр Шевченко. Старенький трамвай («Піккардійська терція»).

Дмитро Монатик. В цей день (дует Ніна Матвієнко і MONATIK).

Порівняй вокальні ансамблі. Визнач, у якому з них виконання акапельне.

Виступи яких хореографічних ансамблів тобі доводилося бачити? Які танці вони виконували?

Хореографічний ансамбль, як і музичний, має свої різновиди. Ансамблі народного, класичного, естрадного, спортивного танцю відрізняються хореографічною мовою.

Музично-хореографічні ансамблі або **ансамблі пісні і танцю** — це самодіяльні або професійні колективи, в творчості яких поєднуються різні види мистецтва. Зазвичай їх організовують при обласних філармоніях із метою збереження і поширення фольклору регіону.

Слухаю музику

Ансамбль (музичний і хореографічний) — колектив людей, об'єднаних спільним виконанням музики або танців.

Камерна музика (від італ. camera — кімната) — музика, створена для виконання малим складом музикантів у невеликих приміщеннях.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які існують музичні ансамблі? Наведи приклади.
2. Що ти дізнався / дізналася нового про хореографічні ансамблі?
3. Визнач за силуетом, який ансамбль зображено.

Самостійне дослідження, медіапошук

Дізнайся про українські професійні та дитячі ансамблі.

Фантазую, експериментую, дію

«Посміхнись, не барись і до танцю підведись!» — приєднуйся до виконавців кліпу, імпровізуй рухи.

Архітектурний ансамбль

Пригадай, який ти бачив / бачила архітектурний ансамбль. Які види образотворчого мистецтва до нього входять?

Прагнення краси і намагання людини художньо оформлювати все, що її оточує, знайшло своє відображення в архітектурних ансамблях.

Архітектурний ансамбль передбачає гармонійну єдність просторової композиції, яка включає споруди, скульптури (пам'ятники, рельєфи), а також монументальний живопис і садово-паркове мистецтво.

Монастирський ансамбль складається з центрального собору, дзвіниці, каплиць, трапезної, келій, господарських приміщень. На території монастиря іноді будували майстерні, друкарні, школи.

Церковні споруди прикрашали рельєфами, скульптурами, фресками, мозаїками, а вікна — вітражами.

Архітектурна грамота

Під час будівництва церковних, театральних-концертних споруд архітектори мають враховувати акустику. Для забезпечення високої якості звучання (мови, музики) використовують специфічні форми залів і матеріали для оздоблення стін і стелі. Адже у закритих і напівзакритих приміщеннях, залах звукові хвилі відбиваються або поглинаються поверхнями, що впливає на чутність, розбірливість мови і музики. Усі ці тонкощі вивчає галузь фізики — архітектурна акустика.

Для фортець головним є оборонне значення. Тому всі частини ансамблю фортеці — мури й вежі з бійницями, інші укріплення, що оточували замок, — були міцними, капітальними. Часто фортеці споруджували в неприступній місцевості: біля скелі, на горі чи пагорбі з глибоким річищем або ярмом із водою навколо. Вони слугували природним захистом під час оборони.

Кам'янець-Подільська фортеця

Невід'ємною складовою архітектурного ансамблю є монументальний живопис. Залежно від техніки виконання в ньому вирізняють **фреску, мозаїку, вітраж**. У сучасних містах поширеним видом настінного малярства став мурал.

1 — фреска Кноського палацу (Крит); 2 — мозаїка Софіївського собору в Києві (Україна); 3 — мурал у Празі

Створюю композицію

Створи ескіз вітража, мозаїки або муралу.

Мистецька скарбничка

Вітраж (від фр. *vitre* — віконне скло, від лат. *vitrum* — скло) — твір декоративного мистецтва, виготовлений із кольорового скла зазвичай для вікна в архітектурній споруді.

Мозаїка — вид монументального мистецтва, зображення, виконане зазвичай із однорідних за матеріалом частин (смальта, камінь, керамічна плитка тощо).

Мурал (від лат. *mūrālis* — стіна) — різновид настінного малярства, розпис на житлових будинках або промислових об'єктах.

Фреска (від італ. *fresco* — свіжий) — живопис на вологій штукатурці, а також твір, виконаний у цій техніці.

Ансáмбль (від лат. *ensemble* — разом) — єдність частин мистецького цілого, художня злагодженість

Група виконавців, що разом виконують музику; злагоджене виконання музичного твору кількома учасниками; п'єса для невеликого складу виконавців

Гармонійна єдність просторової композиції, що включає комплекс споруд, скульптур, монументального живопису, ландшафту

Гармонійне поєднання творчості режисера, акторів, художника, композитора та ін. з метою виявлення ідеї вистави, фільму; також злагоджена гра акторів

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Які види архітектурних ансамблів ти знаєш?
2. У чому полягають особливості ансамблів площі?
3. Створи схему або таблицю «Монументальний живопис».

Самостійне дослідження, медіапошук

Поцікався в інтернеті, які мурали виникли останнім часом у містах України, зокрема на воєнну тематику.

Фантазую, експериментую, дію

Запропонуй різні способи імітації мозаїки, продовжуючи приклади: гудзики, крупи, нарізані кольорові папірці, намистинки тощо.

Виготов мозаїку в одній із цих технік.

Музика свят і розваг

Які свята й розваги тобі подобаються найбільше? Чи пов'язані вони з мистецтвом? Пригадай, що таке естрадна музика.

Масові розважальні дії-ства під час відпочинку завжди захоплювали людину, особливо спільне виконання музики. Здавна і до нашого часу збереглася традиція музикування в родинному або дружньому колі на дозвіллі. Гра на народних або інших інструментах, спів під гітару сприяють гарному настрою.

У давнину існувала традиція виконувати розважальну музику не лише на балах, а й у парках і садах під час урочистих церемоній і свят.

Слухаю музику

Георг Фрідріх Гендель. Сюїта «Музика на воді» (фрагменти). Увертюра з «Музики королівського феєрверку».

Яке твоє емоційне враження від музики? Які групи інструментів підсилюють урочистість?

До портретної галереї

Георг Фрідріх Гендель (1685–1759) народився в німецькому місті Галлі, але більшість своїх зрілих років прожив у Англії.

Гендель з дитинства вчився грати на скрипці, клавесині, гобої та органі. У десять років він написав перший твір — тріо, а у сімнадцять уже почав працювати органістом.

Гендель — автор опер, концертів, сонат і монументальних ораторій, а також популярної музики. Чи не першими зразками цього жанру стали «Королівський феєрверк» і «Музика на воді» (оркестранти розміщувалися на барці, а публіка — на човнах і на березі Темзи).

Ці оркестрові сюїти призначалися для виконання просто неба, тому композитор активно використовував групу духових мідних інструментів (труби, валторни).

Твори, призначені для відпочинку і розваг, часто називають **«легкою»** музикою. Проте її кращі зразки демонструють не легковажність, а доступність для сприйняття.

Сьогодні набули поширення різноманітні музичні шоу. Різновидом аквашоу є музичні фонтани. Яскраве видовище, яке нагадує калейдоскоп, досягається завдяки поєднанню музики із синхронним рухом струменів і хвиль води та світло-кольоровими ефектами. В Україні музично-світлові фонтани встановлено в Києві, Харкові, Запоріжжі, Вінниці, Умані. Найбільший у світі співаючий і танцюючий фонтан збудовано в Дубаї.

Уяви, яку за характером музику виконують кольорові фонтани.

Фонтанам Рима, які щедро прикрашають площі й вулиці, парки й вілли міста, присвячено симфонічну поему **Отторіно Респігі**. Кожна з частин твору присвячена певному фонтану в різний час доби.

1. «Фонтан Валле Джулія на зорі» — це своєрідний оркестровий пейзаж. Музична пастораль передає атмосферу тихого світанкового ранку, ніжне дзюрчання води, бризки й краплі фонтану.

2. «Фонтан Тритона вранці». Статуя Тритона — сина бога моря Посейдона, розміщена на мушлі, яку тримають хвостами чотири дельфіни в оточенні чудернацьких фігур сирен. Ця танцювальна частина (скерцо) починається гучним звучанням валторн, яке підхоплює оркестр.

Фонтан Тритон

Фонтан Треві

Джованні Лоренцо Берніні.

3. «Фонтан Треві опівдні». Це найвідоміший з-поміж 280 римських фонтанів. Невелика площа нагадує постійно заповнений глядачами амфітеатр, а власне фонтан — сцену, на якій відбуваються головні події. У центрі архітектурно-скульптурної композиції — фігура Нептуна, який ніби виїхав з центральної ніші палацу на величезній мушлі-колісниці. Бог морів править гігантськими морськими кониками й тритонами.

4. «Фонтан вілли Медічі під час заходу сонця».

Під дзюрчання фонтанної води заходить сонце, засинає Рим і вся Італія. Про це оркестровими звучаннями оповідає музична поема.

Слухаю музику

Отторіно Респігі. Фонтани Рима (фрагменти на вибір).

Передай свої враження від музики. Чому, на твою думку, композитор вибрав жанр скерцо для образу фонтана Тритона? Порівняй музичний і візуальний образи фонтана Треві.

Мистецька скарбничка

Шоу (англ. show — показ, уявлення) — розважальний захід, який, як правило, проводиться перед публікою.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Що тебе найбільше зацікавило в цьому параграфі?
2. Поясни, що таке розважальна або «легка» музика.
3. Наведи приклади популярних музичних і хореографічних шоу.

Самостійне дослідження, медіапошук

У вільний час послухай і оціни репертуар музичних фонтанів світу.

Фантазую, експериментую, дію

Добери репертуар до фонтана, що співає та танцює, яким бажаєш прикрасити парк свого міста або площу рідного села. Якою музикою ти бажаєш його озвучити: урочистою і святковою, тихою і ніжною або загадковою і фантастичною? Дізнайся про кошторис такої споруди. Пам'ятай, що будь-яке видовище створюється, щоб приносити задоволення і радість людям, а не заради прибутків.

Садово-паркове мистецтво

Які зразки архітектури й скульптури можна спостерігати під час екскурсій або віртуальних подорожей парками?

Садово-паркове мистецтво передбачає створення і художнє оформлення садів і парків. Ця діяльність охоплює їх планування, добір рослин — дерев, кущів, квітів з урахуванням клімату і природного рельєфу, розміщення рослин відповідно до розташування споруд і водойм — озер, річок, джерел.

Різноманітні прийоми садово-паркового мистецтва підкоряються двом основним принципам: **регулярному** (геометричному) або **пейзажному**. Регулярний парк із прямими алеями, геометрично правильними формами клумб, газонів і водоймищ, із підстриженими рослинами отримав назву «**французький**». А пейзажний парк, художні композиції якого імітують природний ландшафт, — «**англійський**».

Розгляньмо зразки цих типів парку.

У Версалі, передмісті Парижа, розташовано найбільший у Європі неперевершений палацово-парковий ансамбль. Продовженням палацової архітектури є регулярний парк (ландшафтний архітектор — Андре Ленотр). Окрім ретельно підстрижених газонів і клумб

з квітами, численних скульптур, оранжерей, басейнів, по всій території розташовано унікальні фонтани.

Напівкруглий водоспад служив декорацією для Бальної зали. Кам'яними сходами фонтана струменіла вода, а мармуровий «острівець» у центрі служив для танців. Музиканти перебували нагорі каскаду, а глядачі — на газонах амфітеатру. Тут відбувалися придворні свята, розваги, веселощі. У наші дні влітку тут організовують грандіозні аквашоу: фонтани під акомпанемент класичної музики виконують свої фантастичні танці.

«Французький» парк Версаль: оранжереї; фонтан

Візуальна грамота

Парк, як і будь-який твір візуального мистецтва, починається з композиції. Малюючи картини, митці використовують площинну композицію, для скульптури застосовують об'ємну.

Щоб спроектувати сад, сквер чи парк, ландшафтний архітектор дотримується правил глибинно-просторової композиції.

Важливим засобом гармонізації композиції є ритм. Наприклад, у парку рівномірно висаджують дерева, щоб утворити алеї. Ритмічно розміщують газони й клумби — круглі, овальні тощо.

Виразність композиції підкреслить композиційний центр, де можна розмістити фонтан. Навколо нього зазвичай симетрично розставляють лавочки для відпочивальників.

Ознайомся з пейзажним парком «Софіївкою» — Національним дендрологічним парком України. Це перлина садово-паркового мистецтва з понад 200-річною історією.

Парк заснував Станіслав Потоцький — польський магнат, володар міста Умань. Він назвав його на честь дружини Софії і подарував їй на день народження у 1802 році. Автором проєкту і керівником будівництва було призначено Людвіга Метцеля.

Софіївка. Зразок «англійського» парку

Принадність «Софіївки» — у тихому звучанні природних кольорів і мелодій, плавних лініях руху води, загадкових композиціях із каменю, мовби випадково розкиданого поблизу скель. Головна композиція парку проходить уздовж підземної річки Кам'янки, де створено низку басейнів і ставків, водоспадів і каскадів. Краєвиди прикрашають павільйони й альтанки. На тихих алеях, у таємничих гротах застигли статуї античних богів, бюсти філософів. Є у парку площа, амфітеатр, кілька місточків.

А сучасні митці доповнили старовинну «Софіївку» єдиним у Східній Європі фентезі-парком. Новий парк «Софіївка» вражає топіарними рослинами, світло-музичними інсталяціями, артоб'єктами, казковими дитячими майданчиками.

Так майстерні руки та творча фантазія людини створили магічний ансамбль природи й мистецтва.

Віртуальна екскурсія

За бажанням відвідай додатково сайти «Софіївки» та фентезі-парку.

Створюю композицію

Варіант 1. Зліпи фонтан «Дельфін» для парку (пластилін).

Варіант 2. Виріж із кольорового картону дельфінів для фонтана.

Мистецька скарбничка

Композиція — гармонійна побудова компонентів художнього твору, зумовлена змістом і призначенням.

Топіарне мистецтво (топіарі) — фігурна стрижка рослин для надання їм скульптурних і декоративних форм.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Розкажи про особливості садово-паркового мистецтва. Що тебе здивувало чи вразило під час ознайомлення з темою?

2. Порівняй регулярний і пейзажні парки, визнач відмінності.

3. Прокоментуй цей зразок екоарту.

Самостійне дослідження, медіапошук

Мистецький проєкт «Збережемо зелені легені Землі». Досліди, які екологічні проблеми парків існують в Україні. Як можна засобами мистецтва привернути увагу до збереження лісів і зелених зон у містах?

Фантазую, експериментую, дію

До якого виду мистецтва належать фонтани? Поясни свою думку. Поміркуй, образи яких казкових героїв можна втілити в оригінальній композиції фонтана.

Карнавал крокує континентами

Пригадай, які ти вже слухав / слухала музичні твори, до назв яких входить слово карнавал.

Карнавал — старовинне театралізоване свято, сповнене музикою і танцями, вражаючими уяву костюмами та фантастичними масками.

Його величність Венеціанський карнавал щорічно проходить урочистою і барвистою ходою, створюючи особливу атмосферу всенародних веселощів. Це своєрідний театр, вистави якого відбуваються просто неба на тлі унікальних декорацій — пам'яток архітектури старовинної Венеції. Майже мільйон туристів із різних країн приїжджають до цього знаменитого міста

на воді, щоб долучитися до Венеціанського карнавалу, якому, згідно з документами, близько тисячі років.

На карнавалі можна послухати різні ансамблі, зокрема й італійську мандоліну.

Масове костюмоване гуляння починається після урочис-

Карнавальна маска

тої церемонії відкриття карнавалу на центральній площі Сан-Марко.

Більше двох тижнів проводять різноманітні концерти, влаштовують феєрверки, у палацах проходять бали-маскаради. На карнавалі постійно звучить музика. Глядачі можуть побачити спектаклі, які імітують старовинну італійську комедію дель арте. Місто заповнюється венеціанцями в костюмах, серед яких — відомі персонажі Арлекін, П'єро, Колумбіна та ін.

Закінчується карнавал традиційним «Парадом тихої води»: під мерехтіння свічок регата з гондол пропливає Гранд-каналом.

Карнавал надихає не лише художників на створення картин, костюмів і загадкових масок. Композитори також передавали свої враження, змальовуючи у тембрах і ритмах атмосферу карнавального дійства.

Слухаю музику

Ніколо Паганіні. «Венеціанський карнавал» для скрипки.
Жан-Батист Арбан. Варіації «Карнавал у Венеції» для труби.

Які засоби музичної виразності застосовують композитори для створення карнавального настрою? Простеж і зобрази схематично, як змінюється тема у варіаціях.

Щорічний Бразильський карнавал — грандіозне шоу, яке проходить у Ріо-де-Жанейро й інших містах. Головний повелитель карнавалу — товстун король Момо, який має відвідати близько 200 балів і конкурсів та неодмінно повеселитися на Самбодромі.

Під час свята проводиться «Парад шкіл самби». Перед публікою рухаються фантастично оформлені

Виступ школи самби на карнавалі

платформи з танцюючими красунями. Неодмінний атрибут танцю — різноманітні барабани.

Кожна школа самби вибирає тему, розробляє сценарій і цілий рік готує виступ, щоб вразити публіку і журі. Тут можна побачити драконів, слонів і тигрів, мешканців підводного царства, піратські кораблі тощо.

Слухаю музику

Сержіу Абреу. Бразильський карнавал (ксилофон з оркестром).

Який загальний настрій твору? Хто його виконує?

Чим він тобі сподобався? Опиши картини, які постали в твоїй уяві після прослуховування твору.

Мистецька скарбничка

Ведута — картина чи малюнок з детальним міським пейзажем і фотографічно точним зображенням знаменитих пам'яток архітектури, жанр популярний у Венеції.

Експромт — виконання музики без підготовки, імпровізація.

Карнавал — театралізоване свято, народне гуляння, учасники якого в костюмах і масках.

Самба — швидкий, запальний бразильський танець, який зазвичай виконують на карнавалі, один із п'яти танців латиноамериканської програми бальних танців.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Розкажи про карнавальні традиції за фотоілюстрацією.

2. Які види мистецтва залучаються для створення карнавального настрою? Яка роль музики на карнавалі?

3. Поміркуй і обговори з однокласниками й однокласницями, чому пересічним людям так подобається перетворюватися за допомогою карнавальних костюмів і масок.

Самостійне дослідження, медіапошук

Відвідай Бразильський карнавал віртуально. Послухай увертюру Антоніна Дворжака і Гектора Берліоза, присвячену карнавалу.

Фантазую, експериментую, дію

У вільний час відтвори характерні рухи бразильської самби. Танцюй її, коли бажаєш створити радісний настрій.

Карнавальні костюми, маски

Пригадай, які маски застосовуються у театрі.

Маски — весела і сумна

Костюм і маска — невід’ємні атрибути театру. Вони сприяють миттєвому перевтіленню на потрібного персонажа, на будь-яку зображувану істоту. Як ти пам’ятаєш, пара античних масок — весела і сумна або трагічна і комічна, — стала

всесвітнім символом театру. І хоча тепер маски нечасто використовуються у театральних виставах, проте без них не обходиться жоден маскарад чи карнавал.

Театральна маска стала своєрідним символом Венеціанського карнавалу. Образи вишуканих масок, позбавлених емоцій і сповнених якоїсь дивної таїни, створюють чарівність і загадкову атмосферу карнавалу в місті на воді. Головний конкурс цього свята – конкурс на кращу маску, яку обирають зазвичай у фіналі свята.

На Венеціанському карнавалі склалися певні «правила гри»: персонажу в костюмі й масці не бажано розмовляти, дозволене спілкування лише мовою

жестів. Для створення необхідного карнавального образу застосовують спеціальні атрибути, грим.

Розглянь учасників карнавалу на ілюстраціях. Як за допомогою масок, костюмів, атрибутів створюються оригінальні образи? Опиши костюми персонажів, прикраси.

Образотворча грамота

Завдяки роботі гримера актор може перетворитися у різних виставах на красеня-принца чи страшного Бармалея, а актриса — на Бабу-Ягу або чарівну Фею. Тому професія гримера відмінна від професії перукаря і візажиста. Відрізняють такі методи гримування: живописний (мальований) і об'ємний (пластичний), з використанням наліпок, наклейок (вуса, борода), перук, накладок з латексу або силікону.

Створюю композицію

Завдання-загадка. Створи маску для карнавалу: «Чарівна незнайомка» (для дівчат), «Відважний лицар» (для хлопчиків). Однокласники й однокласниці мають відгадати твій образ.

Мистецька скарбничка

Грим — мистецтво змінення зовнішності актора за допомогою гримувальних масок, пластичних наклейок, перуки, зачіски тощо. Також це фарби для гримування.

Маска — предмет, що накладається на обличчя (або надягається) для змінення зовнішності; має прорізи для очей. Виготовляється з різноманітних матеріалів.

Узагальнюю, аргументую, систематизую

1. Передай своє емоційне ставлення до явища карнавалу.

2. Узагальни інформацію про костюми й маски на карнавалі.

3. Уяви себе на святковому карнавалі: який образ ти обереш?

Самостійне дослідження, медіапошук

Поцікався образами італійських карнавальних масок.

Фантазую, експериментую, дію

Пофантазуй і запропонуй оригінальні атрибути до своїх карнавальних масок, презентуй цей образ у міністорителінгу.

Перевіряю свої досягнення

- 1 Хто з композиторів, зображених на портретах, є автором першої української опери?

- 2 Назви і схарактеризуй особливості видів театру.

- 3 Визнач різновиди ансамблів, представлених на світлинах.

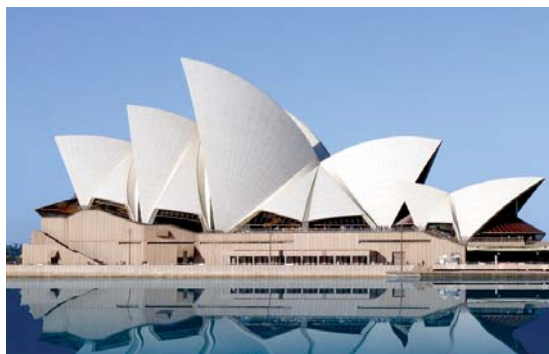
- 4 Поясни значення слів у різних видах мистецтва.

Мініатюра

Ансамбль

Варіації

5 Які споруди, зображені на світлинах — театральні?

6 Які види ансамблів представлено на світлинах?

7 Який із синтетичних видів мистецтва належить до екранних?

Ода пісні

Музика О. Антоняка

Вірші А. Орел

На пе-рех-рес-ті силь-них по-чут-тів, де но-ти сер-ця стрі-ли-ся зі
сло-вом, з гли-бин жит-тя на-род-же-ниймо-тив Пли-ве нахви-лях му-зи-ки і
мо-ви. Піс-ні сла-ва за ніж-ність і си-лу, хай ле-
тить по-над сві-том во-на. В ній на-род-но-ї воль-нос-ті кри-ла. У-кра-
ї-ни ду-ша ча-рив-на. Струм- // -на

1. 2. 3.

Цирк приїхав

Австрійська народна пісня

Переклад Л. Шевчук

f *mf*
Дзве-нить, дзве-нить сур-ма, збі-га-єть-ся юр-ба. Ди-ви-тись, як на
чу-до на мав-пу і вер-блю-да. Вед-ме-ді і пінг-він, пі-то-ни й кро-ко-
дил, ще ле-ви й кен-гу-ру ди-ву-ють діт-во-ру. Ось цирк при-ї-хав!

p

Цирк при - ї - хав! Він ві - та - є всіх! Там бу - де слон, там бу - де лев! А
 ще й роз - ва - ги й сміх! Ось цирк при - ї - хав! Цирк при - ї - хав! Всі у циркі - дуть! Та -
 ко - го ди - ва більш ні - де ні - ко - ли не знай - дуть! Як - // - дуть!

Дитинства світ

Музика О. Янушкевич

Вірші Н. Погребняк

Насди - тин - ства світ каз - ко - вий знову гос - ті кли - че всіх подо -
 ріж - ці ве - сел - ко - вий, де лу - на - є друж - ний сміх, де на
 куль - ках ко - льо - ро - вих ли - не в не - бо діт - во - ра, бо кра - ї - на ця чу - до - ва світ лю -
 бо - ві і доб - ра, бо кра - ї - на ця чу - до - ва світ лю - бо - ві і доб - ра. Ди - тин - ства
 світ, ча - рів - ний світ - це світ ро - же - вих доб - рих мрій, це до зі -
 рок швид - кий по - літ, ві - но - чок со - няч - них на - дій, це світ доб - ра целіт - ний
 луг, це я, це ти, мій най - до - рож - чий друг. Це світ доб - ра, целіт - ний
 луг, це я, це ти, мій най - до - рож - чий друг.

Під звуки вальсу

Музика і вірші А. Житкевича

Кру-тить-ся, кру-тить-ся круг-ла ста - рень-ка пла - тів - ка,
му - зи - ка, му - зи - ка ллеть-ся, то ти - хо, то дзвін - ко,
в за - лі шкіль - но - му вся на - ша ве - ли - ка сі -
ра - діс - на, ра - діс - на
1. м'я - я. І тан - цю - є вальс весь наш
пер - ший клас, вчи - тель - ка мо - я,
2. та - то, ма-ма і я. я і я.

Зелене слоненя (Бем-ба ла бем-ба)

Музика І. Кириліної

Вірші О. Вратарьова

tr
На остро - ві Ла-бем - ба В за -
то - ці Ба-ла-бем - ба Жи - ли со - бі зви-чай - ні
Спі - ва - ю - чі сло-ни. Жи -
ли со - бі та й го - ді, Спі - ва - ли при на - ро - ді,

А вранці при на-го - ді Роз - ка - зу - ва-ли сни. Бем - ба, ла - бем - ба.

Бем - ба, ла-бем-ба, бем - ба, ла-бем-ба, ба.

Бем - ба, ла - бем - ба, бем - ба, ла - бем - ба, бем - ба, ла - бем - ба, ба.

Прий - ба. Бем - ба, ла-бем-ба, бем-ба, ла-бем-ба, бем-ба, ла-бем-ба, ба.

Пісня про мультики

Музика О. Осадчого

Вірші О. Вратарьова

Зни-клодєсь ве - се - ле сон - це. До-щиксту-ка у ві - кон - це.

Брат пі-шов у гос - ті до На - таш-ки. Не роз-сі-ять сум і ту - гу

Ні книж-ки, ні го - лос дру - га — Тіль-ки, тіль-ки мульт - ти - ки — мульт - таш-ки.

Що смач-ні - ше за ком-пот, Пеп-сі - ко - лу а - бо торт?

Що смач-ні - ше, що смач-ні - ше? Мульт-и - ки!!! Що ми зна-єм на - зу-бок,

Мульти-ки! Мульти-ки, ми весь час Тільки б ди-ви-лись вас.
 Ра-дість, піс-ні і сміх — Мульти-ки — ви для всіх!

Стефанія

Музика Т. Музичук, І. Діденчук, В. Дужик

Вірші О. Псюк, І. Кліменко

Приспів: Сте - фа - ні - я ма - мо! Ма - мо Сте - фа - ні - я!
 За - спі - вай ме - ні, ма - мо, ко - лис - ко - ву,
 Роз - кві - та - є по - ле, а во - на си - ві - є!
 Хо - чу ще по - чу - ти тво - є рід - не сло - во!

Фотограф, друзі, я

Музика і вірші А. Олейникової

Жва-во-го ме-те-ли-ка злов-лю у по-лі, тільки не ру-ка ми і не
 у са-чок, хай со-бі лі-та-є і ра-ді-є во-лі, бо не по-па-де ні-ко-му
 на га-чок. Я спій-ма-ю го-роб-ця на гіл-ці — так, що не по-мі-тить

він і сам, і не по-се-лю його у кліт-ці – це то-му, що я,
це то-му, що я – фо - тог-раф, дру-зі, я! Я – фо - тог-раф, я – фо - тог-раф,
чу - до-вий світ вам по - ка - жу. Об' - ек - ти-вом об' - ек - ти-вно
зас - тиг - лу мить я зоб - ра - жу.

^{2.}
// Кра - си - вий світ вам по - ка - жу. Я – фо - тог-раф!

У підручнику використано ілюстрації та світлини таких авторів із сайтів:

©**freepik.com**: brgfx, onyxprj, prostooleh, serkanavci81, user4468087;

©**shutterstock.com**: Blue Flourishes, Bridzia, Ironika, Kateryna Pavliuk, LukaKikina, New Africa Pixel-Shot;

с. 26 — dramteatr.com.ua; **с. 48** — hatob.com.ua; **с. 74–77** — spectacles-cirquesdumonde.fr; **с. 96** — «Біло-сніжка та семеро гномів» (1937, реж. Д. Хенд); «Секрети домашніх тварин» (2016, реж. К. Рено, Я. Чейн);

с. 130 — мурал О. Корбана;

на форзацах: Поль Сезанн. П'єро і Арлекін; па-де-труа з балету «Фея ляльок»; марка «Полішинель»; Ляльковий театр вертеп із експозиції Державного музею театрального, музичного та кіномистецтва України; Олександра Екстер. Іспанський танок (ескіз для музичного театру); Шен — амплуа Пекінської опери; цирк дю Солей; сцена з опери «Запорожець за Дунаєм»; постер до кінофільму «Сам удома»; Джованні Лоренцо Берніні. Фонтан Треві; портрет футболіста Андрія Шевченка; кадр із мультфільму «Білосніжка та семеро гномів»; Че-міс. Мурал у Празі; Версаль (Франція); венеціанська маска; Карл Ворнер. Фудскейп.

Зміст

Розділ 3. Сценічні мистецтва

Коли всі мистецтва разом

22 _____ Музика і література: Література і візуальні образи _____ 28

33 _____ Цирк — мистецтво, сповнене радості Цирк в архітектурі та живописі _____ 38

У царстві мельпомени

46 _____ Театр відчиняє двері Театральна афіша повідомляє _____ 51

55 _____ Ляльковий театр Мистецтво створення ляльки _____ 60

У музичному театрі

66 _____ На оперній сцені Споруди та інтер'єри театрів _____ 72

76 _____ Там, де панує рух. Балет Майстерність сценографії _____ 82

Мистецький дивосвіт

88 _____ Східний театр Цирк Сходу _____ 93

Розділ 4. Візуальні мистецтва

Наймолодша муза

98	Кінематограф. Музика в кіно	Художник у кіно	103
----	--------------------------------	--------------------	-----

108	Образи анімації	Як створюється мультимедіа	113
-----	--------------------	-------------------------------	-----

Час новітній створює красу

118	Телебачення: погляд у світ	Дизайн і його види	122
-----	-------------------------------	-----------------------	-----

128	Сплетіння муз в єдиному акорді кольоромузика	Фотомистецтво: мандрівка без кордонів і без меж	133
-----	--	---	-----

Секрети фактури

138	Музичні та хореографічні ансамблі	Архітектурний ансамбль	144
-----	--------------------------------------	---------------------------	-----

150	Музика свят і розваг	Садово-паркове мистецтво	144
-----	-------------------------	-----------------------------	-----

Мистецький дивосвіт

150	Карнавал крокує континентами	Карнавальні костюми, маски	144
-----	---------------------------------	-------------------------------	-----

Перевіряю свої досягнення

Додатки

Ноти Перелік творів для прослуховування	159
--	-----

Навчальне видання

Масол Людмила Михайлівна

МИСТЕЦТВО

**Підручник інтегрованого курсу
для осіб з особливими освітніми потребами
(Н 54.1 — Н 54.2)
5 клас
(у 2-х частинах)**

ЧАСТИНА 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редактор *О. Г. Трофімова*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Комп'ютерна верстка *Д. Д. Карачов*
Коректор *О. В. Сидор*
Дизайн обкладинки *П. В. Ширнін*

Формат 84x108 ¹/₁₆.
Ум. друк. арк. 16,80 + 0,42 форзац
Обл. вид. арк. 7,78 + 0,71 форзац
Наклад 1475 пр.

ТОВ «ВИДАВНИЧИЙ ДІМ «ОСВІТА»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 6109 від 27.03.2018 р.

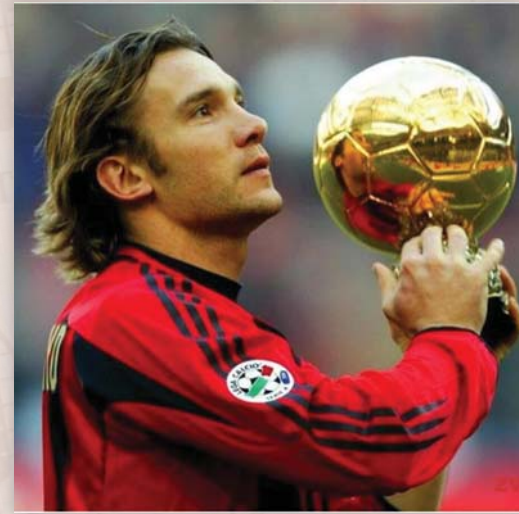
Адреса видавництва: 03057, м. Київ, вул. О. Довженка, 3
www.osvita-dim.com.ua

Віддруковано в АТ «ХАРКІВСЬКА КНИЖКОВА ФАБРИКА «ГЛОБУС»

61011, м. Харків, вул. Різдвяна, 11.

Свідоцтво ДК № 7032 від 27.12.2019 р.

www.globus-book.com

Візуальні

Мистецтва

